

The Project Gutenberg eBook of Kaarle XII: Viisikuvaelmainen näytelmä, by August Strindberg

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kaarle XII: Viisikuvaelmainen näytelmä

Author: August Strindberg

Translator: Kaarle Halme

Release date: June 13, 2016 [EBook #52322]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KAARLE XII: VIISIKUVAELMAINEN NÄYTELMÄ

Produced by Jari Koivisto

KAARLE XII

Viisikuvaelmainen näytelmä

Kirj.

AUGUST STRINDBERG

Suom. Kaarle Halme

Helsingissä, Yrjö Weilin, 1909.

HENKILÖT:

KAARLE XII
ULRIKA ELEONORA

GÖRTZ
ARVID HORN
KARL GYLLENBORG
FEIF, sihteeri
HULTMAN, edeskäypä
KATHARINA LECZINSKA
EMERENTIA POLHEM
EMANUEL SVEDENBORG
KÄÄPIÖ LUXENBOURG

SIVUHENKILÖT:

"MIES"
"VAIMO"
TYTYMÄTÖN
VALTIONEUVOS
PUHEMIEHET, neljästä säädystä
MERIMIES
RANNIKKOVARTIJA y.m.

TAPAHTUMAPAIKAT:

- I KUVAELMA Skånen rannikolla.
- II KUVAELMA Kuninkaan vastaanottohuoneessa Lundissa.
- III KUVAELMA Torilla Görtzin asunnon edustalla Lundissa.
- IV KUVAELMA Görtzin talon puutarhassa Lundissa.
- V KUVAELMA Fredrikstenin linnoituksen edustalla Norjassa.

I KUVAELMA

Skånen rannikolla eräänä tuulisena aamuna joulukuussa 1715. Rappeutunut tupa, joka on jätetty autioksi 1710 vuoden ruttoaikana, on perustuksiaan myöten haudattuna lentohiekassa. Akkunat ovat rikutut, kattohirret revityt ja ovi sijoiltaan. Hajonnut etuseinä paljastaa nokisen lieden ja savutorven. Tuvan edustalla on lehdetön, tuulen kuivaama omenapuu, jossa yksi ainoa omena heiluu tuulessa. Puun juurella on rikkaläjä ja kuivettuneita takkiaisia. Tuvan oikealla puolella näkyy kirkon ja usean asuinrakennuksen palaneet rauniot. Meri taaempana on musta. Taivaanrannalla näkyy vaaleanharmaa päivänsarastus. Risaisesti puettu mies etsiskelee raunioissa. Rannikkovartija tulee.

RANNIKKOVARTIJA. Seis! Wer da?

MIES (piiloutuu patsaan taakse kirkon raunioilla).

RANNIKKOVARTIJA. Seis! Wer da? (Menee miehen luo)

MIES. Kukako olen? — Muinoin olin sotilas. Muinoin oli tässä kylä.

RANNIKKOVARTIJA. Mitä etsit?

MIES. Etsin kotia, joka oli, mutta ei ole enää.

RANNIKKOVARTIJA. Puhu kovemmin! Tuuli sekoittaa sanasi.

MIES. Eikö tässä ollut kylä jota kutsuttiin Kurjalaksi?

RANNIKKOVARTIJA. Kyllä oli! Näetpä rauniot. Tässä oli kirkko, tuossa koulu.

MIES. Missä oli sotilaan mökki?

RANNIKKOVARTIJA. Tuossa.

MIES. Tuossa! Miksi se ei enään ole siinä?

RANNIKKOVARTIJA. Siksi että rutto ensin korjasi kaikki asukkaat ja sitten vihollinen poltti talot.

MIES. Koska rutto tuli?

RANNIKKOVARTIJA. Heti Pultavan jälkeen.

MIES. Mistä rutto tuli?

RANNIKKOVARTIJA. Pultavalta — Venäjältä, joka nieli kuninkaamme ja sotajoukkomme. Oletko ollut sotaväessä?

MIES. Olen — ja Pultavalla ja Venäjällä ja Siperiassa.

RANNIKKOVARTIJA. Mitä menitte sinne? Mahdoitte pysyä kotona.

MIES. Sanos muuta! (Tutkii mökkiä) Aivan oikein! Tässä oli pirttini, tässä kotini, tässä istui vaimoni ja kaksi lastani! Takassa tuolla keitettiin minun ruokani, ikkunan luona tuolla leikkivät minun lapseni ja tuossa kynnyksellä odotti vaimoni ja paikkasi vaatteita... Siitä on viisitoista vuotta! — Viisitoista! — Tuon omenapuun istutin ennen lähtöäni. Mutta hedelmää en saanut nähdä. Nyt saan sen nähdä, mutta se on mädäntynyt! (Ravistaa puuta mutta omena ei putoa) Tietysti. (Kohentelee rikkaläjää) Tuossa ovat minun rikotut talouskaluni, suolasalkkari, kiviset lautaset, läkipeltiset lusikat, — ja kengän antura — se on vaimoni — hänellä oli pieni, kaunis jalka, joka astui hiljaa ja kevyesti — täällä! — Mitäpä hyödyttää vaikeroiminen! Tuon näköinen kai on koko valtakunta!... Raunio, roskaläjä — ja mätä omena latvassa...

RANNIKKOVARTIJA. Jonkun pitäisi ravistaa se alas!

MIES (leimahtaen). Kenen?

RANNIKKOVARTIJA. Jonkun, jolla on sydäntä.

MIES. Kas tuossa minun sotilastauluni, joka oli tupani oviseinällä: numero seitsemänkymmentäkolme, eteläskäneläinen. Se olin minä... Mitä tähystelet ulapalle?

RANNIKKOVARTIJA. Etkö tiedä sitä? Etkö ymmärrä?

MIES. En.

RANNIKKOVARTIJA. Etkö ole kuullut, että Stralsund on antautunut?

MIES. Ei! Entä konna?

RANNIKKOVARTIJA. On paennut.

MIES. Aivan kuin Pultavalla! Konna pakenee aina, paitsi voittaessaan! Kerran pakeni hän naista.

RANNIKKOVARTIJA. Kerran? Hän on aina paennut naisia!

MIES. Miksi on konna aina naisia paennut?

RANNIKKOVARTIJA. Sentähden, että hän ei ole luullut selviävänsä naisväestä.

MIES. Niinpä kai. — Mitä näet ulapalla?

RANNIKKOVARTIJA. Minä näen tanskalaisen kolmimastoisen ajavan pientä prikiä.

MIES. Sitten on konna prikillä.

RANNIKKOVARTIJA. Niin on.

MIES. Eikö siellä ole mitään särkkiä, salakareja, kurimuksia tai merivirtoja?

RANNIKKOVARTIJA. Kyllä, mutta hirtettävä ei uppoa.

MIES. Eikö löydy hamppunuoraa Ruotsin valtakunnassa?

RANNIKKOVARTIJA. Karlskronassa löytyy nuoraa, mutta ei löydy ketään joka uskaltaisi kiristää sillä.

MIES. Eikö?

RANNIKKOVARTIJA. Tunnetko sinä jonkun?

MIES. Tunnenpa niinkin!... Tuleeko hän tässä maalle?

RANNIKKOVARTIJA. Tulee... Mitä teit sinä Siperiassa?

MIES. Ensin kävin koulua ja sitten minusta tuli koulumestari.

RANNIKKOVARTIJA. Näetkö noita herroja tuolla rannalla?

MIES. Näen.

RANNIKKOVARTIJA. Siinä näet yhden valtioneuvoksen ja neljän säädyn puhemiehet.

MIES. Etkö usko, jos majakkatulen sytyttäisi tähän, aivan tähän, että konna prikieneen seilaisi tästä elämästä, ja valtakunta pelastettaisiin?

RANNIKKOVARTIJA. Merkillistä, että me molemmat, jotka ensi kerran tapamme toisemme, elähdymme samasta ajatuksesta.

MIES. Ehkä on vain yksi ajatus koko valtakunnassa. Sytytänkö?

RANNIKKOVARTIJA. Sytytä! Vaikka en usko sen auttavan. Tähän asti ei ole terä eikä kärki, ei vesi eikä tuli pystynyt häneen. Eikä mikään tule pystymään, ennenkun hänen aikansa on tullut.

MIES (Sytyttää tuvan takkaan tulen). Kun konna nyt saa nähdä tämän majakan, niin luulee hän sen ilotulitukseksi. — Kyllä! — Ilotuleksi se voi tulla, vaikka ei vielä.

RANNIKKOVARTIJA. Miksi kutsut häntä alituiseen konnaksi?

MIES. Sen sinä tiedät yhtä hyvin kuin minä ja koko kansa — koko — puoli vaan, sillä toinen puoli on kuollut... Mutta sanopas mitä tekee hallitus täällä rannalla?

RANNIKKOVARTIJA. Ne, näetkös, pelkäävät menettävänsä päänsä kun ovat hänen poissaollessaan kutsuneet kokoon valtiopäivät ja ehdottaneet hänen erottamistaan.

MIES. Erottamista? Juoppoja pappeja, kelvottomia virkamiehiä ja pelkureja upseereja erotetaan — —

RANNIKKOVARTIJA. Näetkös! Tuli vaikuttaa veteen. Konna luovailee. Tanskalainen jättää sikseen ja menee toisaalle peläten matalikkoa. Rannasta lähtee venhe — hän on pelastettu.

MIES. Sitten on aika että mekin pelastamme itsemme...

RANNIKKOVARTIJA. Ensin kätesi, maan mies!

MIES. Tässä.

RANNIKKOVARTIJA. Mihinkä matkasi?

MIES (suruisesti). Kenpä tietänee! — Hyvästi! Hallitus tulee.

RANNIKKOVARTIJA. Hallitus — maantiellä! Kuningas harhatiellä! Voi maata, maata!

(Menevät eri haaroille)
(Laukaus kuuluu kaukaa. Tuuli ja sade lisääntyvät.)

(Valtioneuvos ja neljän säädyn puhemiehet tulevat. He ovat puetut märkiin viittoihin ja ovat kalmankalpeita valvomisesta, sateesta, kylmästä ja levottomuudesta.)

VALTIONEUVOS. Kuningas tulee!

AATELISMIES. Jumala olkoon meille armollinen!

PAPPI. Mitä olemme tehneet?

PORVARI. Velvollisuutemme.

TALONPOIKA. Enemmän kun velvollisuutemme — me olemme uhrautuneet.

VALTIONEUVOS (Ottaa esiin paperin, jota suojelee sateelta). Olen kirjoittanut: maa, joka on ollut kuninkaansa hylkäämänä viidentoista vuoden ajan, tervehtii hänet tervetulleeksi taas ja pyytää

rauhaa...

AATELISMIES. Sitä ei hän koskaan ota kuullakseen!

PAPPI. Voi maata, jonka kuningas on hullu.

PORVARI. Voi meitä, jotka tulemme hullun tuomittaviksi!

TALONPOIKA. Voi maata, jonka kuningas on konna!

(Ulkoa kuuluu käsien yhteenlyömistä. Kaikki lyhyistyvät kauhusta).

VALTIONEUVOS. Mitä sanoo talonpoika?

TALONPOIKA. Konna, sanoin minä.

VALTIONEUVOS. Vaiti! Tuuli voi kuljettaa sanasi siihen korvaan, joka kuuli Turkkiin mitä kuiskailtiin Ruotsissa!

TALONPOIKA. Siihen korvaan, joka voi olla kuuro kokonaisen kansan rukouksille, oikeutetuille valituksille, hätähuudoille! Herra, kuule meitä taivaassasi; Herra, rankaise häntä; Herra, armahda meitä!

KAIKKI. Amen!

AJUTANTTI. Kuningas! — Pois tieltä, joukko!

VALTIONEUVOS. Hallitus ei ole mikään joukko!

AJUTANTTI. Hallitus? — Tämäkö hallitus? (Tekee käsivarsillaan liikkeen: tieltä!)

VALTIONEUVOS (esiin). Tunteeko ajutantti minua?

AJUTANTTI. Valtioneuvos? — Mikä on asianne?

VALTIONEUVOS. Pyytää pääsyä kuninkaan luo ja esittää valtakunnan...

AJUTANTTI. Tuota olemme jo kuulleet niin kauan...

TALONPOIKA. Kuulkaa sitten kerta vielä!

AJUTANTTI. Tiedä huutia, talonpoika! — Katsokaa, kuningas tulee!

AATELISMIES (toisille). Ei kukaan polvilleen!

TALONPOIKA. Ei mitään polvistumista!

PORVARI. Suostuttu.

DÜRING (tulee oikealta kovalla vauhdilla. Nähtyään tulen, menee mökkiin ja lisää puita takkaan.)

ROSEN (tulee oikealta). Tieltä talonpojat!...

HULTMAN (tulee oikealta pieni kirstu kainalossa).

AATELISMIES. Kuninkaan seurue.

PAPPI. Edeskäypä!

TALONPOIKA. Lautasen nuolija!

LUXENBOURG (tulee viulu kainalossa).

PORVARI. Hovinarri! — Mikä seurue!

TALONPOIKA. Tuollaisella hallituksella voidaan päästä pitkälle!
Jättiläinen etsii kääpiötä...

KAKSI SOTILASTA (paljastetuilla miekoilla työntää syrjään valtioneuvoksen ja puhemiehet, jotka väistyvät vasemmalle, lankeavat polvilleen ja ojentavat kätensä oikealle).

KUNINGAS (oikealta, viluisena, märkänä. Menee nopeasti ohi valtioneuvoksen ja puhemiesten, jotka ovat peittyneinä sotilaitten, Hultmanin ja Luxembourgin taakse. Menee mökkiin. Heittää pois viittansa

ja asettuu levollisena ja liikkumattomana tulen eteen).

AJUTANTTI (menee kuninkaan luo. Kuningas antaa hänelle hiljaa jonkun määräyksen, jonka jälkeen ajutantti menee valtioneuvoksen ja puhemiesten luo, joilta hän ottaa kirjeitä, jotka heti vie kuninkaalle.)

(Kunnioittavainen hiljaisuus vallitsee kuninkaan avatessa kirjeitä. Hän silmäilee niitä ja heittää ne tuleen. Sitten viittaa hän ajutantin luokseen. Näkyy neuvottelevan hänen kanssaan tien suunnasta. Senjälkeen hän kiristää vyötään ja painaa hatun alas otsalleen. Rosen panee hänen hartioilleen vaipan, jonka kaulus nostetaan.)

(Ajutantti menee ulos ja komentaa; valmiit! sekä antaa merkin lähteä oikealle, perälle. Sotilaat marssivat osoitettuun suuntaan kirkon raunioitten ohi. Kuningas seuraa nopein askelin. Rosen perässä, mutta viittaa Hultmania ja Luxembourgia jäämään. Düring seuraa kuningasta.)

AATELISMIES (porvarille). Miksi me polvistuimme?

PORVARI. En tiedä. En voinut muuta.

TALONPOIKA. Oliko se kuningas? — Hän on siis vallan toista kuin muut ihmiset. Aivan kuin joku olisi käynyt hänen edellään ja raivannut... minä en voi ymmärtää (puhdistaa polviaan) oli aivan kuin joku olisi lyönyt jalat alta... minä tarkoitan, että minä en polvistunut...

VALTIONEUVOS. Hän on hallitsija ja Herran voideltu, ymmärrätkö sen nyt? — Ette! — Mutta katsokaas, on eroitus meidän ja teidän välillä!

KÄÄPIÖ. Ilman selvetessä otamme pienen priisin (avaa nuuskarasian).

(Tarjoo ensin talonpojalle).

TALONPOIKA (nuuskaa tyytyväisenä). Kiitos tarjoomasta!

KÄÄPIÖ. Tämä ei ole koirannuuskaa tämä.

(Tarjoo porvarille)

PORVARI (nuuskaa). Kiitos ja kunnia!

KÄÄPIÖ. Soveltuuko? (tarjoo papille) Kysymykset järjestyksessä!

PAPPI (on nuuskaavinaan). Onko kääpiöllä joku hovitoimi?

KÄÄPIÖ. Ei, minä olen vain hovinarri. Hän halveksii minua kuten kaikkia muitakin, mutta minä huvittelen häntä. Kaikki eivät tee siten. (Tarjoo aatelismiehelle) Olkaa hyvä!

AATELISMIES. Ei, kiitos!

KÄÄPIÖ. Sepä hieno mies, siitä minä pidän! Sellaisia pitäisi olla enemmän! — Jos minä nyt tarjoaisin valtioneuvokselle, niin hän, luonnon järjestyksen ja arvoasteen mukaan, heittäisi nuuskan silmilleni ja sitä minä en tahdo...

HULTMAN. Onko tarkoitus, että me asumme täällä poltetuilla raunioilla, vai kuinka?

KÄÄPIÖ. Hultman! Älä kysy, vaan elä! Elä minuuttista minuuttiin! Ei kukaan tiedä mitä huomispäivä tuo tullessaan ja kuoleman jälkeen ei ole mitään nautintoa.

HULTMAN. Kyynikko, epikurealainen! Minä kysyn ainoastaan missä ensi kerran saan kattaa kuninkaan pöydän välittämättä huomispäivästä, taikka kuoleman nautinnosta... Minun herrani ja kuninkaani on kaikkein suurin ihmisistä ja hallitsijoista. Hän on täydellisin ihmisestä syntynyt ja hänen pieninkin toivonsa on minun lakini, hänen hyvinvointinsa minun evankeliumini... Nyt kysyn minä mihin kuninkaani käskee minua kattamaan tällä pöytähopealla, jota olen vetänyt mukanani läpi Saksin kaupunkien ja Puolan kylien, ympäri Venäjän arojen ja Turkin huvitarhojen...

KÄÄPIÖ. Hultman! Kohta nousee aurinko. Säästä suutasi...

HULTMAN. Tämän hopean, jonka olen pelastanut Stralsundin piirityksestä, tanskalaisen laivasta ja...

KÄÄPIÖ. Jarruta Hultman! Jarruta hiivatissa, muuten ei tule koskaan loppua!

HULTMAN. Kas, ajutantti tulee takaisin!

AJUTANTTI. Kuningas vaatii ja käskee, että valtioneuvos ja säätyjen puhemiehet viipymättä palaavat pääkaupunkiin toimiinsa takaisin ja odottavat siellä Hänen Majesteettinsa enempiä määräyksiä!

VALTIONEUVOS. Tämä vielä?

AJUTANTTI. Mitä sanotte? Onko jotakin muistuttamista? Eikö kuninkaalla ole laillinen oikeus mielensä mukaan hallita valtakuntaa?

VALTIONEUVOS. Kyllä on. — Mutta...

AJUTANTTI. Ettekö te ole rikkoneet valaanne, kun tahdoitte erottaa hänet? — Vaitiolemisenne sen myöntää. — Menkää siis ja kiittäkää taivaan jumalaa, ettei kuningas ottanut teidän päitänne. Allez!

HULTMAN (Kääpiölle). Se on mies puhumaan. — Vai niin, nämä siis ovat valtionkavaltajia, jotka tahtovat erottaa armollisen herramme sentähden, että hänellä oli vastoinkäymisiä. Niinpä niin! Sellainen on mailma ja sellaisia ihmiset.

AJUTANTTI (valtioneuvokselle ja puhemiehille). Herrojen pitäisi lähteä nopeasti, sillä täällä tullaan rankaisemaan muita kavaltajia.

KÄÄPIÖ (Hultmanille). Vakoilijaprikin laivuri menettää henkensä sentähden, ettei hän tullut kokouspaikalle.

AJUTANTTI. Niin tekee. Ja miehistö saa raippoja samasta syystä.

HULTMAN. Ja nuo valittavat, ettei ole lakia eikä oikeutta tässä maassa.

VALTIONEUVOS JA PUHEMIEHET (vetäytyvät kulisseeihin pitäen toisiaan käsistä).

LAIVURI (tuodaan sidottuna, kahden sotilaan seuraamana). Päästäkää minut Jesuksen Kristuksen nimessä, sanon minä. Ei ole minun vikani, että jäät estivät laivan kulkua. Päästäkää minut! Minä en ole tehnyt mitään. Päästäkää!

KÄÄPIÖ (virittää viuluaan). Älä huuda, ihminen!

LAIVURI. Tahdotaanhan minut tappa.

KÄÄPIÖ. No, pitääkö sitten kirkua niin vähästä!

LAIVURI. Minä en ole tehnyt mitään! Minä en hallitse ilmoja, enkä tuulia. Minä en voi murtaa jäitä. Päästäkää!

AJUTANTTI. Suoriutukaa hänestä, nopeasti!

LAIVURI (viedään ulos). Päästäkää minut! Minä en ole tehnyt mitään.

HULTMAN (ajutantille). Eikö ajutantti ole saanut tietoonsa, jos armollinen kuninkaamme on lausunut toivomuksensa asunnosta, ravinto- ynnä muista asioista?

AJUTANTTI. Kyllä. Lähikylästä saa Hultman hevoset, jotka vievät teidät kaupunkiin.

HULTMAN. Hyvä! Kun vaan tietää.

KÄÄPIÖ. Entäs minä?

AJUTANTTI. Sinä? Kuka välittää sinusta?

KÄÄPIÖ. Onko se ero? Onko hän saanut jonkun uuden kääpiön? Onko tarkoitus heilauttaa minut syrjään? Enkö minä ole ansiokas mies? Enkö minä ole ensimmäinen kääpiö valtakunnassa? Luxembourg ainoa!...

AJUTANTTI (mennessään). Hultman saa hevoset läheisestä kylästä.

KÄÄPIÖ. Niin, Hultman, suurvalehtelija, hän on välttämätön... Sellaista on elämä! Älkää uskoko ruhtinaita...

(Soittaa erästä Sebastian Bachin surunvoittoisa sarabandia).

HULTMAN (mennessään). Häpeä!

KÄÄPIÖ. Toinen ylösnostettakoon, toinen alaslaskettakoon... Mene edeskäypä, ja sano herrallesi, että olet nähnyt Luxembourgigin tuuliajona sellaisella rannalla, jossa ei mitään ruusuja kasva... (Hultman on

mennyt. Kääpiö on yksinään, katselee ympärilleen ja nousee raivostuneena) Odottakaahan! Pieni minä olen ja osaan vaan soittaa viulua. Mutta minä tulen soittamaan... ja silloin, saakeli soikoon, saatte te tanssia! Te saatte tanssia!

ESIRIPPU.

II KUVAEELMA

Kuninkaan vastaanottohuone Lundissa. Oikealla iso takka, jonka vieressä vaatenauloja. Vasemmalla iso pöytä, jolla on papereita ja kirjoitusneuvot. Iso nojatuoli koristettu kruunulla ja karpänahkavaipalla. Kaksi matalaa ja pehmeätä tuolia keskilattialla, käännettyinä kuninkaan istuinta päin. Taburetti kuninkaan tuolin vieressä. Alimpana vasemmalla kenttäsänky sinisestä silkistä. Gyllenberg ja Horn seisovat takan luona lämmittelemässä.

GYLLENBORG. Tiedättekö minkätähden meidät on kutsuttu tänne?

HORN. En! Mutta joka päiväksi kutsutaan uutta väkeä.

GYLLENBORG. Luuletko kenenkään ihmisen tuntevan kuninkaan suunnitelmia!

HORN. Onko hänellä mitään suunnitelmia?

GYLLENBORG. Mikä kysymys!

(Hirsiseinä paukahtaa. He pelästävät ja katsovat ympärilleen).

HORN. Mitä se oli?

GYLLENBORG. Pakkanen kiihtyy.

(Äänettömyys).

GYLLENBORG. Onko sinun elämässäsi ollut mitään niin kauhistuttavaa kuin tämä?

HORN. Ei koskaan.

GYLLENBORG. Oletko nähnyt häntä kotiatulonsa jälkeen?

HORN. Näin hänet eilen.

GYLLENBORG. Noo!

HORN. Kuollut mies, jonka ruumis kuljeksi aaveena.

(Kaukaa kuuluu kääpiön sarabandi).

GYLLENBORG. Mitä pirullista soittoa tuo on? Olen kuullut sitä koko aamun.

HORN. On aivan kun heinäsiirkka, joka...

GYLLENBORG. Minun mielestäni tuntuu se syystuulen vinkunalta akkunain välissä — tai lapsen itkulta. — Tiedätkö että viime lapsirutossa kuoli kuusikymmentätuhatta pientä lasta?

HORN. Onnellisia he!

PROFESSORI (tulee hiipien perältä. Katselee levottomasti ympäri, menee varpaillaan takan luo ja koettelee peltiä.)

GYLLENBORG. Mikä tuo on?

HORN (professorille). Suljetteko pellin, ennenkuin tuli on palanut loppuun?

PROFESSORI (pelästyy. Puoliääneen).

Pellissä on joku vika, jota tahdoin tarkastaa.

HORN. Oletteko uunintekijä?

PROFESSORI. Sanottiin, että uuni savutti ja me olemme kovin arkoja tulesta sen jälkeen kun kaupunkimme paloi muutamia vuosia sitten.

HORN. Oletteko palotarkastaja?

PROFESSORI. Oo eh! Sentähden... minä kohennan hiilustaa jos herrat sallivat...

GYLLENBORG. Onkohan tuo viisas?

PROFESSORI. Tämä, nähkääs, on minun taloni... eh... saan asua tuolla vinnillä... Jos herrat tahtovat vähän silmätä tulta, niin olen iloinen.

(Menee oikealle)

HORN. Ihmiset ovat aaveitten näköisiä tässä kaupungissa!

GYLLENBORG. Mitähän kuningas meistä tahtonee?

HORN. Tuo kuoreensa sulkeutunut!

(Menevät perälle ja pysähtyvät vaatenaulojen luo).

GYLLENBORG. Katsopas tätä takkia!

HORN. Se on kulunut valkoiseksi vyön alta ja tuossa on miekka riippunut...

GYLLENBORG. Tuosta puuttuu nappi.

HORN (kuuntelee). Hss!

GYLLENBORG. Ajatteles, että tämän oven takana on tuo suuri, tuo peljätty, jota Euroopan hallitsijain täytyy alituisen ajatella!... Onko hän korkeakasvuinen?

HORN. Vaikea sanoa! Häntä ei voi tavallisella silmällä määritellä... Minä olen nähnyt hänet suurena kuin Theseus ja pienenä kuin hovipoika. Ja hänen kasvonsa!

GYLLENBORG. Mitä niistä?

HORN. Minä olen nähnyt niissä kaksikymmentä eri muotoa. Hän ei ole yksi ihminen, hän on legio.

GYLLENBORG. Sinä puhut niin kummallisia, mutta... monet ovat sanoneet samaa.

(Ovi vasemmalla avautuu. He säikähtävät).

FEIF (tulee. He tarkastavat tutkivasti toisiaan). Hänen Majesteettinsa Kuningas tulee kohta tänne. (Äänettömyys). Minä olen tämänpäiväinen sihteeri. (Äänettömyys). Nimeni on Feif. (Äänettömyys). Saanko sanoa herroille ainoastaan yhden asian. (Äänettömyys). Kuninkaalle ei ilmoiteta mitään, vastataan vain hänen kysymyksiinsä enemmän tai vähemmän seikkaperäisesti, kaikki sen mukaan miten Hänen Majesteettinsa näyttää enemmän tai vähemmän kiinnostavan mieltänsä annettuihin vastauksiin. (Äänettömyys). Eikä käytetä tilaisuutta ilmoittaakseen jotakin valtakunnan tilasta tai toivomuksista, sillä ne ovat tunnettuja asioita. (Äänettömyys). Mitä hovitapoihin tulee, niin istutaan, kun joko sanoilla tai liikkeillä käsketään. (Äänettömyys). Lopuksi saan ilmoittaa, että kuningas on saanut kaulakivun, jonka tähden hän ainoastaan vaivalla voi puhua kovaa ja pyytää herroja sentähden suomaan anteeksi, että hän puhuu hiljaa.

(Kumartaa ja menee samaa tietä, jota tuli).

GYLLENBORG. Se siis oli Feif!... On ollut hatuntekijän oppipoikana!

HORN. Me olemme olleet koulupoikia, Gyllenberg!

GYLLENBORG. Totta kyllä.

(Asettuvat tulen eteen).

HORN. Minä palelen, niin että hampaat helisevät.

GYLLENBORG. Ja niin pimeätä kun täällä on.

HORN. Minä toivoisin olevani puolen tuntia vanhempi.

GYLLENBORG. On aivankuin tuntisi hänen henkensä täyttävän koko tämän huoneen. Minä en koskaan ennen ole peljännyt.

(Kuningas on äänettömästi tullut vasemmalta lukien erästä paperia. Hän on puettu sinikeltaiseen pukuun, ilman miekkaa. Hän nostaa katseensa paperista ja tarkastaa herroja selän puolelta. Hän on vakava, levollinen, arvokas ja salaperäinen, epämääräinen ilme kasvoissa, jotka ovat kivulloisesti tuhkaharmaat. Kun hän kahistaa paperia, kääntyvät herrat ympäri ja heittäytyvät toiselle polvelleen.)

(Kuningas antaa heille merkin nousta ylös. Senjälkeen istuu hän nojatuoliin. Feif, joka on tullut sisään asettuu sivulle. Kuningas ja Feif lukevat papereita. Senjälkeen käskee kuningas liikkeellä herroja istumaan. Herrat istuvat matalille tuoleille ja vaipuvat syvälle, joka näkyy vaivaavan heitä.)

KUNINGAS (Puhuu Feifille, mutta niin hiljaa, että ainoastaan hyminä kuuluu)

FEIF (kääntyy herrojen puoleen). Hänen Majesteettinsa kehoittaa kreivi Gyllenborgia...

KUNINGAS (tekee ehkäisevän liikkeen Feifille, ja mutisee taas).

FEIF. Tahtooko kreivi Horn sanoa Hänen Majesteetillensa kaikki mitä hän tietää tuosta paljon puhutusta...

KUNINGAS (mutisee taas Feifille).

FEIF. ... paljon puhutusta parooni Görtzistä.

HORN (nousee ja katselee hämmästyneenä Gyllenborgia).

KUNINGAS (viittaa Hornia istumaan).

HORN (istuu vastahakoisesti. Matala, epämukava istuin näkyy vaivaavan häntä). Hänen Majesteettinsa kehoitus on tietysti käsky...

KUNINGAS (katselee eteensä pöydälle, ottaa kynän ja alkaa piirustella mittausopillisia kuvioita).

HORN. ... mutta...

FEIF. Hänen Majesteettinsa pyytää lyhyttä, niin sanoakseni luonnekuvausta kysymyksen alaisesta henkilöstä.

HORN. Sellaiseen toimeen vaaditaan lähempi persoonallinen tuttavuus asianomaisen kanssa, ja minun täytyy tunnustaa, että parooni Görtz ei kuulu minun lähimpään...

KUNINGAS (katsoo ylös ja tuijottaa Horniin, joka joutuu tuskaan).

HORN. No niin, kaiken sen mukaan, mitä olen kuullut parooni Görtzistä — (koettaa katseillaan tutkia kuninkaan ajatusta Görtzistä sekä vertaa sitä Feifin kasvojen ilmeeseen) on tämä mies... aivan harvinainen persoonallisuus ja halu olla harvinainen voidaan voimassa verrata ainoastaan hänen rajattomaan hallitsemishimoonsa.

KUNINGAS (piirustelee katsomatta ylös).

HORN. Väitetään hänen pitävän itseään maan keskuksena, että hän joka aamu katsoo sanomalehdistä onko Euroopan kohtalossa tapahtunut joku muutos hänen nukkuessaan, ja oppinut Svedenborg...

KUNINGAS (tarkistuu).

HORN. ... vakuuttaa, että jos Görtz tänään kuolisi, nostaisi hän huomenna kuoleman valtakunnan taivaallisia valtoja vastaan.

KUNINGAS (pysäyttää kynänsä katsomatta ylös).

HORN. Tämän äärettömän kunnianhimon salaa hän — koettaa hän salata yksinkertaisen pinnan alle ja alistuvaiseen kohteluun alemmillensa...

GYLLENBORG (näyttää levottomuutta).

KUNINGAS (punastuu).

HORN. ... alemmillensa, joita hän oikeastaan halveksii, kuten hän halveksii koko ihmiskuntaa...

KUNINGAS (painaa päänsä rinnalle).

HORN. Nämä parooni Görtzin selvimmän esiintyvät luonteen piirteet, lisättyinä mitä harvinaisimmalla tunnottomuudella toisten kärsimyksiin nähden, voisivat näyttää soveltumattomilta uskonnolliseen mielialaan, mutta parooni Görtz ei ole ilman uskontoa. Voisi sanoa, että hän on jumalaapelkääväinen, pelkäämättä jumalaa.

FEIF (tähän asti sulkeutuneena, tuijottaa kauhulla Hornia).

KUNINGAS (tarttuu kaulaansa, aivan kuin tukehtumisillaan).

HORN (jatkaa pelottomana, huomaamatta toisten eleitä). Oppinut ja hurskas Svedenborg katsoo parooni Görtzin käyttävän uskontoa jonkinlaisena taikavoimana, jonka avulla hän hankkii itselleen tukea ja valtaa myöskin aivan rikollisissa toimenpiteissä... esimerkiksi varoja kiristäessään, kostaessaan vihollisilleen... sillä hänellä on myös sellainen ominaisuus, ettei hän koskaan voi antaa anteeksi.

KUNINGAS (tarkastaa nyt Hornia, aivan kuin tahtoisi lukea toisen sisimmät ajatukset ja katsoa löytyisikö siellä joitakin taka-ajatuksia. Suu on auki ja ylähuuli vapisee).

HORN. Sanalla sanoen, suuri heikkous naamioituna niin, että se näyttää äärettömältä voimalta. Suonenvedon tapainen uppiskaisuus, joka ei kykene murtamaan omaa itsekkyyttään...

KUNINGAS (kilistelee kannuksiaan).

HORN (ikäänkuin unesta heräten ja huomaten tilanteen koko pirullisuuden, tulee mykäksi kauhusta).

(Kaikki katselevat toisiaan hyvin hämmästyneinä, ilman että kukaan pystyy katkaisemaan äänettömyyttä).

(Oikeanpuoliselle ovelle lyödään kolme kolausta).

KUNINGAS (mutisee Feifille, joka nousee ja menee ulos siitä ovesta, jolle koputettiin).

KUNINGAS (Puhuu matalalla, tuskin kuuluvalla äänellä). Tunteeko Gyllenborg sen miehen, joka istui äsken tässä vierelläni?

GYLLENBORG. Sihteeri Feif! Olen ainoastaan kuullut kreivi Tessinin puhuvan hänestä.

KUNINGAS (kuten ennen). Ja...

GYLLENBORG. Koska Teidän Majesteettinne antaa luvan ja käskää... Feif on ahkera, hyväsydäminen, rehellinen, puhdas vaatetukseltaan, tavoiltaan ja sydämeltään, sekä uskollinen ruotsalainen.

KUNINGAS (Hornille). Mitä Horn on kuullut Feifistä?

HORN (epäroï).

KUNINGAS. Sano!

HORN (epäroï).

KUNINGAS (viivytellen). En uskonut Hornia pelkuriksi.

HORN. Sotakansliassa pidetään Feif vähemmän taitavana, mutta enemmän itsekkäänä kuin Piper, sekä sen lisäksi kömpelönä, kostonhimoisena, uskottomana ja kaikkien tuttaviensa vihaamana.

KUNINGAS. Voiko Gyllenborg sitten sanoa minulle, mitä minun pitää uskoa Feifistä?

GYLLENBORG. Mahdoton sanoa, Teidän Majesteettinne.

KUNINGAS. Voiko sitten Horn sanoa minulle, mitä minun pitää uskoa... (viivytellen) parooni Görtzistä?

HORN (taitavasti). Samaa kuin Teidän Majesteettinne uskoo sihteeri Feifistä.

KUNINGAS (hymyilee). Herrat saavat mennä!

(Gyllenborg ja Horn nousevat ja vetäytyvät takaperin ulospäin).

KUNINGAS (piirustelee taas).

AJUTANTTI. Parooni Görtz!

KUNINGAS. Saa odottaa.

(Gyllenborg ja Horn katselevat noloina toisiaan ja menevät ulos).

FEIF (sisään taas).

KUNINGAS. Antaa Görtzin odottaa!... Sano minulle Feif, mikä Horn on nykyään?

FEIF. Kreivi Horn on kunnian mies.

KUNINGAS. Ja Gyllenborg?

FEIF. Ritari, sanan kauneimmassa merkityksessä.

KUNINGAS. Feif on viisas mies, sillä viisasta on aina puhua hyvää lähimmäisestään! Mutta — onko Feif määrännyt vartijat?

FEIF. Olen, Teidän Majesteettinne.

KUNINGAS. Sitten annan vangita Görtzin, mutta minä tahdon ensin puhua hänen kanssaan ja katsoa häntä silmätereään... Tässä paperissa sanotaan, että hän on maailman suurin lurjus, hävyttömin keinottelija ynnä muuta. Että hän on liittoutunut Venäjän kanssa erottaakseen minut, antaa kylliksi aihetta hänen vangitsemiseensa!... Feif saa mennä.

FEIF (viipyy).

KUNINGAS. Miksi Feif viipyy?

FEIF. Anteeksi, Majesteetti, mutta onkohan viisasta jäädä yksin sellaisen hirvittävän vihollisen kanssa, kuin parooni on?

KUNINGAS. Minä en ole yksin, Feif, minä en koskaan ole yksin... Mene nyt!

FEIF (menee vasemmalle).

KUNINGAS (pane käden silmilleen, aivankuin kokoisi muistiaan ja ajatuksiaan. Senjälkeen tarttuu hän soittokelloon, mutta keskeyttää liikkeen ja tuijottaa oikealle ovelle. Sitten hän soittaa).

AJUTANTTI (tulee).

KUNINGAS. Parooni Görtz saa tulla!

AJUTANTTI (menee).

GÖRTZ (tulee hiljaa, epävarmana, tutkivana. Hän on hieno mies tottuneella käytöksellä. Kauniit kasvot, mutta vasen silmä on sokea, jonka tähden, kun hän tulee sisään oikealta, kasvot näyttävät kuolleilta. Hän laskeutuu toiselle polvelleen).

(Äänettömyys).

KUNINGAS (näyttää hämmästyvän). Oletteko parooni Görtz?

GÖRTZ. Kyllä olen.

KUNINGAS (viittaa nousemaan). Mitä tahdotte?

GÖRTZ (intoillen). Minun sankarini, minun kuninkaani...

KUNINGAS (suuttuneena, vapisevalla äänellä, kuitenkin kohottamatta sitä). Onko porooni niin huonosti tutkinut Machiavellin politiikkaa, että uskoo kuninkaita voitettavan imartelulla?

OÖRTZ. Machiavellin? Sitä en ole koskaan lukenut.

KUNINGAS. Ettekö? Sitten parooni ei tiedä mitenkä ruhtinaat käyttäytyvät, saadakseen selville puhuvatko lurjukset totta tai ei?

GÖRTZ (koettaa etsiä itselleen oikeata tapaa vaikuttaakseen). Voiko sellaista oppia?

KUNINGAS. Parooni on seurustellut ruhtinaitten kanssa, ennen muinoin?

GÖRTZ (imelästi). Kaikella on aikansa, Teidän Majesteettinne, ja niin oli minullakin. Nyt se on mennyt...

(huomaa iskeneensä harhaan, muuttuu nopeasti).

KUNINGAS. Näyttää että parooni on vuosien ohella saanut jonkun verran itsetuntemusta.

GÖRTZ. Josko olen?

KUNINGAS. Sitten tuntee parooni pikku heikkoutensa?

GÖRTZ. Sekä pienet, että isot; en ole tietämätön mistään, varsinkaan kun ne ovat olleet luettavana kaikissa Euroopan lehdissä jo lähemmäs kymmenen vuotta.

KUNINGAS. Ja parooni tunnustaa ne kaikki?

GÖRTZ. Kaikki!

KUNINGAS. Tepä harvinainen mies!

GÖRTZ. Oh, en!

KUNINGAS. Paroonissa on esimerkiksi ollut heikkoutena kirjeitten kirjoittaminen?

GÖRTZ. Kyllä, olen siinä kiihkoilija.

KUNINGAS (hymyilee vastahakoisesti). Erittäinkin ruhtinaille, kuninkaille ja jopa keisarillekin...

GÖRTZ. Niin, jos tsaari on keisari.

KUNINGAS. No, nyt pääsimme hyvän matkan eteenpäin! Onko parooni kirjoittanut esimerkiksi tämän kirjeen tsaarille?

(Antaa erään kirjeen).

GÖRTZ (ottaa lornetin ja tarkastaa kirjettä edestä ja takaa). Anteeksi, minulla on vaan yksi silmä ja näen vähän huonosti, uskallanko kysyä mistä tässä puhutaan?

KUNINGAS. Siinä puhutaan... parooni Görtzin suunnitelmista erottaa Ruotsin kuningas ja vihityttää hänen sisarenpoikansa tsaarin tyttären kanssa, sekä samaan aikaan julistaa sisarenpoika Ruotsin kruununperijäksi.

GÖRTZ. Todellako? Mutta sehän on suurta. Ruotsalainen prinssi sittemmin kruununperijänä Venäjällä! Sehän on loistavata! Kaikki vaikeudet raivattuina yhdellä iskulla! Pultava kostettu, August ajettu Puolasta, Itämeren valta vahvistettu ja Ruotsi jälleen suurvaltana, kuten Kustaa Adolfin kuollessa! Sehän on suurenmoista.

KUNINGAS (pyyhkii kädellään silmiään aivan kuin poistaisi siitä seittiä). Miten sanoitte, parooni?... Tsaarin tytär ja Kaarle Fredrik?

GÖRTZ. Juuri niin!

KUNINGAS. Ja... Puolan August?

GÖRTZ. Puolan August päälleen pystyyn! Ja tavallista sukkelammin.

KUNINGAS (miettien). Tunteeko parooni tsaarin ajatuksen tässä asiassa?

GÖRTZ (innostuu). Tsaarin korkein toivomus ja rohkein unelma on liittyä sukulaisuussuhteisiin Ruotsin kuningashuoneen kanssa ja samalla tehdä vanha, mädäntynyt Puola tarpeettomaksi. Puolaa, entistä etuvartijaa sivistymätöntä Venäjää vastaan ei enään tarvita, senjälkeen kun Venäjä on eurooppalaistunut ja itse hoitaa vahdinpidon Aasiaa vastaan. Ei ole enään kysymys Augustista, eikä Stanislausta, joutavia, vaan Puolasta ja Venäjästä ja johdonmukaisesti — Ruotsista!

KUNINGAS (piirustelelee).

(Äänettömyys).

KUNINGAS (aivan kuin itsekseen). Jos minulla olisi mies...

GÖRTZ. Lähettää tsaarin luo, niin!... Jos minä en olisi niin ryvettynyt, kun olen, jos en olisi niin huonossa huudossa, niin tarjoisin minä palvelustani, sillä ei kukaan tunne Euroopan hoveja ja

salaisuuksia niin kuin minä.

KUNINGAS (piirustelee ja pureskelee kynää). Onko parooni tosiaankin niin... huonossa huudossa?

GÖRTZ. Kyllä, siihen määrään, ettei kukaan ulkomaalainen lähettiläs saa seurustella minun kanssani.

KUNINGAS. Eiköhän tuo ole liioittelua?

GÖRTZ. Ei sieluni kautta olekaan.

KUNINGAS. Mitä olette sitten tehnyt?

GÖRTZ. Nypiskellyt vähän onnea siellä ja vähän kujeillut täällä...

KUNINGAS. Kuinka voi... kuinka voi...

GÖRTZ. Tietäähän Teidän Majesteettinne millaisia ovat ihmiset ja maailma...

KUNINGAS (katsoo ylös: ankarasti). Mitä minä tiedän?

(Äänettömyys).

KUNINGAS. Jos minun köyhä maani vaan voisi asettaa armeijan... niin silloin voisin antautua aprikoimaan...

GÖRTZ. Köyhä maa? Ruotsiko köyhä? Yksi Euroopan rikkaimmista maista! Eikö valtiopankissa ole kuolleita kapitaaleja joukottain, eikö ole pantattavaa valtionomaisuutta! Kyllä, mutta täällä kituutetaan sellaisella nurkkanyherryksellä, jolla ei ole pienintäkään aavistusta korkeammista raha-asioista.

KUNINGAS. Mitä sanotte?

GÖRTZ. Onhan Valtiopankin kellareissa miljoonia liikkumattomina ruostumassa, ja tallettajat pyytävät ainoastaan koron. Antakaa siis heille neljän prosentin korko, ja päästäkää pääoma kuudella prosentilla liikkeeseen, niin voitetaan siten heti kaksi prosenttia. Pääoma seisoo tässä maassa aivan kuin härkä tallissaan kaiken päivää. Mutta silloin tulee kaupan seisaus ja sanoo: ulos härkä työtä tekemään!

KUNINGAS (nauraa hiljaa). Te olette hauska, parooni!... Mutta teillä on muuan avu... te ette näe mitään tukaluuksia!

GÖRTZ. Tukaluuksia? Minä rakastan tukaluuksia, mutta ainoastaan laiska näkee niitä kaikkialla! Ja tämä siunattu maa on tukaluuksien maa, sentähden, että kansa on laiska. Jospa minä olisin toinen kuin olen — hm! — saisin minä jalkeille kuusikymmentätuhatta miestä kuudessakymmenessä päivässä...

KUNINGAS. Kuusikymmentä?

GÖRTZ. Kuusikymmentätuhatta.

KUNINGAS. Ja mitä Görtz tekisi niillä?

GÖRTZ. Ottaisin luonnollisesti Norjan, korvaukseksi Suomesta. Kun en saa mennä itäänpäin, niin menen minä länteen ja saavutan valtameren!

KUNINGAS (hämmästyty). Oletteko lukenut ajatuksiani?

GÖRTZ. En. Mutta... Teidän Majesteettinne... minä olen etäältä seurannut Teidän huimaavaa rataanne, minä olen etäältä elänyt teidän elämäanne, teidän kohtaloitanne... Sire, minä olen Teidän miehenne, se mies, jota etsitte!

KUNINGAS (nousee suurena ja vihastuneena sekä tarttuu soittokeleeseen). Görtz! Älkää unhottako kuka minä olen ja kuka sinä olet! (Görtz aikoo puhua, mutta keskeytetään). Sinä olet unhottanut keskustelun lähtökohdan — että sinä olet kavaltaja, joka olet työskennellyt minun erottamiseksi! Kiellätkö sitä?

GÖRTZ. Kiellän.

KUNINGAS. Oletko kirjoittanut kirjeen?

GÖRTZ. Kyllä! Mutta se oli ainoastaan koukku, jota diplomaatit tavallisesti käyttävät!

KUNINGAS. Kirjoittanut toista ja tarkoittanut toista?

GÖRTZ. Niin.

KUNINGAS. Sitä minun ei tarvitse uskoa ja sentähden annan minä vangita sinut.

GÖRTZ. Siis tapahtukoon niin!

KUNINGAS (soittaa).

AJUTANTTI (tulee tuoden kirjeitä).

KUNINGAS. Mitä ne ovat?

AJUTANTTI. Erittäin tärkeitä sanomia!

KUNINGAS. Anna tänne!

AJUTANTTI (antaa kirjeet ja menee).

KUNINGAS (istuu ja avaa kirjeet, jotka näyttävät huolestuttavan häntä).

GÖRTZ (seisoo liikkumattomana ja tutkii kuninkaan kasvoja).

KUNINGAS (tarkastaa Görtziä silloin tällöin salaa).

GÖRTZ. Teidän Majesteetinne!

KUNINGAS. Vaiti!

(Äänettömyys. Nousee ja menee ovesta vasemmalle).

GÖRTZ (katselee ympärilleen levottomana).

AJUTANTTI (tulee kahden sotilaan seuraamana). Oletteko parooni Görtz?

GÖRTZ. Kyllä olen.

AJUTANTTI. Kuninkaan nimessä vangitsen minä teidät!

GÖRTZ (kauhulla). Minut? Mitä varten?

AJUTANTTI. Kuulustelua varten.

GÖRTZ. Mitä se merkitsee? Kuulustelua? Kidutuskuulustelua ehkä? Minä protesteeraan!

AJUTANTTI. Kidutus tahi ei, ei liikuta minua.

GÖRTZ (koko ruumis vapisee). Siis kidutusta! Sitä en tahdo! Se ei saa tapahtua, minä jäävään oikeuspaikan. Minä en ole Ruotsin alamainen! Minä en ole mitään tehnyt!

AJUTANTTI. Sitä en voi tietää! — Sotilaat! Tehkää tehtävänne!

(Sotilaat panevat Görtzin käsirautoihin).

GÖRTZ (hurjana, mutta varmana). Tätä saatte katua, niin totta, niin totta... (viedään pois).

(Äänettömyys).

KUNINGAS (tulee Feifin kanssa. Käy väsyneesti ja laskeutuu sängylle).
Feif!

FEIF. Teidän Majesteetinne!

KUNINGAS. Minä luulen, että olen sairas!... Anna minulle soittokello!
(Feif antaa kellon). Nyt minulla on kuusi vihollista.

FEIF. Kuusi?

KUNINGAS. Venäjä, Puola, Saksi, Preussi, Hannoveri, Tanska. (Äänettömyys). Ja tsaari on Kööpenhaminan luona, voitte nähdä hänen laivastonsa salmessa, tuosta akkunasta. (Äänettömyys).
Mistä saan minä puolustusta?

FEIF. Varmasta rauhasta.

KUNINGAS. Miten sinä olet tyhmä! Ei yksi voi sotia, täytyy olla vähintään kaksi. Ei yksi voi tehdä rauhaa, täytyy olla kaksi, vähintään. (Äänettömyys). Hanki minulle armeija!

FEIF. Mahdotonta!

KUNINGAS. Rahoja sitten?

FEIF. Mahdotonta!

KUNINGAS. Tukaluuksia! Tukaluuksien maa — ja kansa!

FEIF. Maa on nääntynyt — ja kansa.

KUNINGAS. Ja se on minun vikani! — Olenko minä tehnyt ruton, olenko tehnyt kadon, olenko tehnyt tulipalot — olenko minä julistanut sodan?... En, minä olen vaan puolustanut itseäni, maatani, kuninkaan perintöäni! (Äänettömyys). Mihin Görtz joutui?

FEIF. Hän on kai viety vankeuteen.

KUNINGAS (soittaa).

AJUTANTTI (tulee).

KUNINGAS. Parooni Görtz on ainoastaan arestissa omissa huoneissaan, ainoastaan! Ja kohdeltava säädyllyisesti!

AJUTANTTI (menee).

KUNINGAS. No, Feif! Sanoppas minulle eräs asia! Minkätähden pitää pankin talletuksien maata kellareissa sen sijaan, että olisivat liikkeessä ja tuottaisivat korkoja?

FEIF. Sentähden, että talletukset ovat yksityisten omaisuutta.

KUNINGAS. Roomalaisessa valtiossa ei ollut mitään yksityisiä henkilöitä, oli ainoastaan valtion jäseniä. Ja kun valtio joutui vaaraan, lakkasi omaisuus olemasta yksityinen ja joutui valtiolle.

FEIF. Se on vaarallista oppia!

KUNINGAS. Kaikki on vaarallista pelkurille!... (Äänettömyys). Olisipa mies tässä valtakunnassa! (Äänettömyys). Mitä Feif pitää Emanuel Svedenborgista?

FEIF. Svedenborg on peloittavan oppinut mies, hurskas mieleltään, puhdas tavoiltaan.

KUNINGAS. Onko hän kaupungissa?

FEIF. On kyllä. Hän on neuvos Polhemin luona, jonka tyttären kanssa hän on kihloissa.

KUNINGAS. Ai, onko hän kihloissa?... Sanotaanhan hänen olevan hieman omituisen?

FEIF. Hänen sanotaan vaikuttavan suurella, melkein selittämättömällä voimalla ympäristöönsä.

(Äänettömyys).

KUNINGAS. Tahtooko Feif mennä ulos etsimään Svedenborgia, sekä pyytämään hänen odottamaan minua tunnin kuluttua — hänen kotonaan.

FEIF. Menen heti, Teidän Majesteettinne! Mutta... voinko jättää Teidän Majesteettianne yksin?

KUNINGAS. En koskaan ole yksin, olen sanonut...

FEIF. Mutta kuninkaan huoneita pitäisi näytettävän kansalle tällä hetkellä, rauhoittaaksemme levottomien huhujen kiihoittamia mieliä.

KUNINGAS. Mitäpä se tekisi! Saavat nähdä minutkin, jos tahtovat!... Nyt tahdon vähän levätä... Hyvästi Feif!

FEIF. Eikö Teidän Majesteettinne kutsu lääkäriä?

KUNINGAS. En ystäväni, minun taudilleni löytyy vaan yksi lääkäri.

FEIF (menee vasemmalle).

KUNINGAS (makaa selällään ja sulkee silmänsä. Äänettömyys. Avaa silmänsä ja soittaa).

AJUTANTTI (tulee).

KUNINGAS. Mene parooni Görtzin luo ja sano hänelle, että hän on vapaa, mutta eisaa lähteä kaupungista!

AJUTANTTI. Teidän Majesteettinne, ovi jää vartioimatta siinä tapauksessa...

KUNINGAS. Ei tee mitään.

AJUTANTTI (menee).

KUNINGAS (sulkee taas silmänsä. Sarabandia soitetaan viululla kadulla. Aukasee silmänsä, mutta ei liikahta).

PROFESSORI (tulee perältä varpaillaan huomaamatta kuningasta. Menee sekoittamaan pesää hiilihangolla, sekä koettelee peltiä. Sitten menee hän varpaillaan ulos perältä).

KUNINGAS (on kääntänyt päätään katsoakseen, mutta ei sano mitään, katselee vaan professorin toimia. Senjälkeen nostaa hän ylös käsivartensa ja panee kätensä päänsä alle).

MIES (tulee oikealta huonosti puettuna, lakki päässä ja ryhmysauva kädessä. Menee hiljaa kuninkaan sängylle, pysähtyy jalkopäähän, panee käsivarret ristiin rinnoille ja katselee kuningasta julkeasti. Näyttää ryypänneeltä ja malttinsa kadottaneelta).

KUNINGAS (makaa liikkumattomana ja katselee miestä).

MIES. Konna!

KUNINGAS (kuten ennen).

MIES. Konna! sanoin minä!...

KUNINGAS (liikkumattomana).

MIES. Etkö saa ääntä suustasi?... (Äänettömyys). Tämä on siis Ruotsin kuningas, joka makaa sängyssä seitsemän vuotta, vaikka maa sillä aikaa menehtyy... sellainen kuningas, joka jättää pääkaupunkinsa ja hallituksensa, joka ei uskalla palata kotiansa omaistensa luo Tukholmaan, koska hän häpeää hutiloimistansa! Oli tietenkin vannonut palaavansa riemuportin kautta Pohjoissillalla ja voittavansa kuningaskunnan joka sormelle!... Hän häpeää!...

KUNINGAS (liikkumattomana).

MIES. Tiedätkö mistä minä tulen?... Siperian kaivoksista, Venäjän erämailta! Siellä tapasin ystäväsi Piperin, Rehnsköldin, Lewenhauptin, jotka jätit pulaan maatessasi Turkissa hullutelemassa. Mutta minä tulen myöskin Tanskasta, jossa näin sinun parhaan miehesi, uskollisimman palvelijasi Stenbockin, raatavan raudoissa sentähden, että sinä kielsit lunnasrahat!

KUNINGAS (liikahtaa vähän).

MIES. Konna! Tiedätkö kuka minä olen?...

KUNINGAS (tuijottaa liikkumattomana mieheen).

MIES. Muistatko Krasnokutschia?... Muistatko Tauben rakuunoita? Muistatko sitä ratsumiestä, joka pelasti sinun henkesi ja kiitokseksi siitä erotettiin ja pistettiin jalkaväkeen — sentähden, että hän palvelusinnossaan ja kiihkossaan esti kuningasta pelastamasta itse itseään, kuten sanottiin.

KUNINGAS (nousee toiselle kyynärpäälleen ja tuijottaa mieheen).

MIES. Niin. Minä olin numero 58 Nälkä, Tauben rakuunoissa. Ja nyt minä kadun, että pelastin sinun henkesi, sillä jos sinä olisit silloin mennyt mukana, ei koskaan olisi Pultavan tapahtumia tullut ja me olisimme nyt nauttineet kuusi vuotta rauhaa.

KUNINGAS (laskeutuu taas alas).

MIES. Niin! Olipa suloista saada taas kerran puhua suunsa puhtaaksi! Ja nyt voimme olla yhtä hyviä ystäviä silti...

KUNINGAS (soittaa).

MIES. Soita vaan, mutta kukaan ei tule, sillä tuolla ulkona ei ole ketään! — Onpa sentään muuan nainen... pieni puolalainen kuningatar ilman valtaistuinta...

KUNINGAS (soittaa).

MIES. Ja muuan kuningas, joka muinoin oli mahtava, suojeli häntä ja hänen herraansa. Ja tuo muinoin mahtava kuningas oli irrallinen mies, joka ei säästänyt kolikoita... Kas niin, perhana vieköön, nyt tulee joku!... Sitten menen minä. — Pidä hyvänäsi! Hyvin tervetullutta! (menee).

KUNINGAS (on noussut ja yrittänyt huutaa, mutta ei saa ääntä, soittaa taas).

HULTMAN (perällä).

KUNINGAS (hieroo silmiään). Luulenpa nukkuneeni. — Oliko täällä joku?

HULTMAN. Minä en nähnyt ketään.

KUNINGAS. Hultman! Anna minulle ratsuväen nimiluettelo vuodelta 1709, Tauben rakuunat!

HULTMAN (menee etsimään hyllyltä).

KUNINGAS. Keltaselkäinen, sinertävä nidos!

HULTMAN (tuo pyydetyn nidoksen).

KUNINGAS. Etsi numero 58 Taubesta!

HULTMAN (etsii). Numero 58?... Numero 58 on avoin sitten vuodesta 1707.

KUNINGAS. Was denn? — Etsi rakuuna Nälkä!

HULTMAN (etsii taas). Nälkä?... Soma nimi!... Ei löydy!

KUNINGAS (hieroo silmiään). Sitten olen uneksinut!... Se oli kamalaa... Oletko ollut ulkona kaupungilla?

HULTMAN. Olen, teidän majesteettinne.

KUNINGAS. Puhu jotakin hauskaa!

HULTMAN. Kaupungilta ei ole mitään hauskaa kerrottavaa.

KUNINGAS. Mitä sanoo kansa?

HULTMAN. Niin — mitä se sanoo, en minä tahdo toistaa! En edes minä!

KUNINGAS. He ovat vihoissaan minulle sentähden etten ole kuollut!

HULTMAN. Oh! Varjelkoon meitä!

KUNINGAS. Ja tämä ylösnousemukseni on katkaissut monet suunnitelmat!

HULTMAN. No, se on varma tosi!

KUNINGAS. Luulen, että Hultmankin on menettänyt miehuutensa?

HULTMAN (liikutuksella). Majesteetti! Totta puhuen, olen!

KUNINGAS. Luuletko minun satuni jo loppuneen?

HULTMAN (vaikenee).

KUNINGAS (nousee ja kävelee lattialla). Sinä siis luulet niin!... (Äänettömyys). Onko yhtään rahoja lippaassa?

HULTMAN. Ei yhtään!

KUNINGAS. Miten pestaus käy?

HULTMAN. Huonosti.

(Äänettömyys).

KUNINGAS (nojaa uunin reunukseen: peittää kasvonsa kädellään). Tukaluuksia! Tukaluuksien maa! (Äänettömyys). Hultman!... Mene kaupungille! Etsi parooni Görtz! Ja tuo hänet heti tänne!

HULTMAN (viivytellen). Parooni Görtz?

KUNINGAS. Parooni Görtz! Heti!

HULTMAN (menee).

ESIRIPPU.

III KUVAELMA

Tori, jossa on istutuksia ja kaivo keskellä. Perällä palaneiden huoneiden raunioita. Ylimpänä perällä vasemmalla Görtzin talo, viheriäiset luukut ikkunoissa. Ruotsin lippu valtiovaakunalla portin yläpuolella. Tämä huone on kulmassa taka-alaa vastaan, joitten välillä on kuja. Alimpana vasemmalla on paja. Oikealla etualalla krouvi, jonka edessä penkkejä ja pöytiä. Mies (I kuvaelmasta). ja Kääpiö istuvat pöydän ääressä poltellen savipiippuja ja juoden olutta. He ovat osaksi useain muiden vieraiden ja lehtimajan peitossa.

KÄÄPIÖ. Sinä et sittenkään nutistanut häntä?

MIES. En. Mutta minä luin lakia hänelle, niin että kyllä kalpeni, voit uskoa!

KÄÄPIÖ. Miksi et nutistanut häntä? Niin minä olisin tehnyt!

MIES. Ei ole niinkään hyvä nutistaa, voit uskoa. — Minä, sitä paitse, säälittelevin häntä.

KÄÄPIÖ. Säälittelevit häntä?

MIES. Hän näytti sairaalta ja kyllästyneeltä — eikä hänellä taida olla erittäin lystiä, kaikki ahdistavat häntä ja tahtovat rahaa!

KÄÄPIÖ. Niin — mutta nyt kai tulee rahaa, koska Görtz on ottanut raha-asiat huostaansa.

MIES. Görtz niin! Näetkö että luukut ovat suljetut hänen talossaan?

KÄÄPIÖ. Niin näkyy, ja mitä heillä on tekeillä siellä sisällä, ei kukaan tiedä.

MIES. Sanotaan hänen tekevän kultaa, kuten Paykull.

KÄÄPIÖ. Äh! Eikös!

MIES. Mitä he tekevät on tyhjää! Ajatteles, se lurjus kaikkivaltias ministeri yli koko Ruotsin valtakunnan, ja konna on hänen luonaan koko päivän! — Hän on tuolla sisällä nyt, veliseni.

KÄÄPIÖ. Ajatteles! Sama parooni, jonka koko maailma tietää väärinpelaajaksi, seikkailijaksi, joka on poisajettu kaikista Euroopan valtioista ja joka on juonitellut erottaakseen kuninkaamme! Eikä ole yhtään rehellistä ruotsalaista, joka sanoisi sen kuninkaalle!

MIES. Kuka sellaista uskaltaisi!

KÄÄPIÖ. Oli yksi, rovasti Boethius, mutta hän pantiin ensin vankeuteen, sitten hullujenhuoneeseen. Yksi on, ja se on — Emanuel Svedenborg.

MIES. Niin, hän! Se vasta on mies! Ja niin oppinut sitten! Niin oppinut!

KÄÄPIÖ. Tiedätkös, että minä olen rakastanut tuota kuningasta, ihailnut häntä, minä olen kerran suudellut hänen saappaitaan — mutta nyt: olisipa minulla tynnyri ruutia, niin panisin sen tuonne talon alle! En ainoastaan sentähden, että hän heitti minut maantielle...

TYTYMÄTÖN (pöydän luo).

MIES. Istu juttelemaan!

TYTYMÄTÖN. Vakoilijaprikin laivuri on ammuttu sentähden, että jääesteet viivyttivät hänen saapumistaan Stralsundiin, ja tuo vielä viattomampi miehistö on saanut raippoja.

MIES. Enemmän!

TYTYMÄTÖN. Hänen tyttärensä on kaupungissa, koettaen päästä konnan puheille.

MIES. Enemmän!

TYTYMÄTÖN. Ylioppilaat ovat ulosajetut asunnoistaan ja pakoitettut sotamiehiksi.

MIES. Hyvä!

TYTYMÄTÖN. Maaseudun piijat ja rengit kiertelevät ympäri seutuja, kun kruunu on ottanut puolet heidän palkoistaan sotakuluihin.

MIES. Erinomaista!

TYTYMÄTÖN. Porvariston asunnot etsitään ja kaikki hopeakalut anastetaan kuitteja vastaan.

MIES. Suurenmoista!

TYTYMÄTÖN. Valtioneuvos ja säätyjen puhemiehet pyytävät yhä edelleen puheillepääsyä kuninkaan luo, joka ei ota vastaan...

MIES. Huippu!

TYTYMÄTÖN. ... Sillä hän on sisään suljettu keinottelijan kanssa, joka on vääränrahan tekemishommissa!

MIES. Mitä annatte minulle, jos minä sytytän tuleen tuon talon?

TYTYMÄTÖN. Ei tarvitse! Muut kyllä pitävät siitä huolen.

MIES. Vieläkö muuta?

TYTYMÄTÖN. Prinsessa Ulrika Eleonora on tullut tapaamaan veljeään...

MIES. Valkanperimys päälliseksi! Konnalta.

KÄÄPIÖ (alkaa virittää viuluun). Et saa sanoa konnaksi! Minun mielestäni on sangen surullista nähdä suuren miehen vähitellen kukistuvan... Se on surullista! (soittaa pari tahtia sarabandista).

MIES. Miksi aina soitat tuota valitusveisua?

KÄÄPIÖ. Sentähden, että tavallisesti soitin sitä kuninkaalleni, kun hän oli alakuloinen aivan kuollakseen.

MIES. Kuules tuota!

KÄÄPIÖ. Ja kuningas oli tämän surulaulun säveltäjäkin. Surunmaan ja Tuskanvaltakunnan kuningas Sebastian Bach... (soittaa sarabandia).

MIES (Tyytymättömälle). Katsoppas, tulee väkeä!

TYTYMÄTÖN. Kylläpä tuleekin!

MIES. Tee sinä selkoa, sillä minä olen ollut kalman mailla, enkä enään tunne eläviä.

(Surupukuisia säätyläisnaisia tulee oikealta Görtzin oven luo. Pysähtyvät ja neuvottelevat hiljaa).

TYTYMÄTÖN. Vangittujen herrojen leskiä — minä kutsun heitä leskiksi, sillä kuningas on kieltäytynyt lunastamasta heidän vangittuja miehiään, jotka ovat elävältä haudattuina Venäjällä ja muualla. — Piperin, Rensköldin, Levenhauptin, Stenbockin ja monen muun leskiä.

MIES. Miksi hän ei lunasta vankeja?

TYTYMÄTÖN. Toiset sanovat: hän ei tahdo; toiset: hän ei voi! — Katsoppas heitä! — Lyönpä vetoa, että hän ei ota vastaan naisia! Hän ei ole koskaan voinut selviytyä naisista... Tuo, joka soittaa, on kreivinna Piper. — Mutta kaikista sääliävimpiä ovat Stenbockit! Manu Bock, joka pelasti Skånen. Jalo mies! Mutta kuningas sanoo hänen ansainneen kohtalonsa, koska ei totellut määräystä!

(Kreivinna Piper on arasti soittanut ovikelloa).

MIES. Ei mitään vastausta hiljaisesta talosta.

(Naiset vetäytyvät peloissaan keskitorille ryhmään neuvottelemaan).

TYTYMÄTÖN. Uutta avustusta!... Lesket Bjelke, Boethius, Patkull, Paykull!

(Neljä surupukuun puettua naista käy portin luo: eräs heistä soittaa. Pieni luukku portissa avataan ja suljetaan. Naiset vetäytyvät takaisin ja itkevät nenäliinoihinsa).

Huomatkaa! — Tuossa tulevat syrjäytetyt suosikit. Katsoppas vaan heitä! Eilen kuninkaallisia, tänään vallankumouksellisia! — Rosen, Düring, Sparre ja Gyllenborg, Wellingk, Cederhjelm, De la Gardie, Mörner, D'albedyll, Schwerin, Wrede, Horn, suuri Arvid Horn...

(Herrat menevät portin luo. Horn soittaa kolme kertaa, joka kerta kiivaammin).

MIES. Kas tuota! Hän ei pelkää.

TYTYMÄTÖN. Hänellä onkin takana kansa, ja edessä tulevaisuus!

HORN (riuhtaisee kellonnuoran irti, hiertää kokoon ja heittää maahan. Portin luukku avataan).

FEIF (pistää päänsä ulos). Ketä etsitään?

HORN. Kuningasta.

FEIF. Ei ota vastaan. (Lyö luukun kiinni).

(Kaikki torilla mutisevat).

TYTYMÄTÖN. Nyt! — Valtioneuvos ja säätyjen puhemiehet!

(Valtioneuvos ja puhemiehet tulevat).

VALTIONEUVOS. Näin pitkälle on tultu!

HORN. Yksinvallan seurauksia!

VALTIONEUVOS (puhemiesille). Yksinvallan, jota nämä pikkuherrat tahtoivat, musertaakseen suuret herrat. Siinä sitä ollaan!

TYTYMÄTÖN. Varkaat tappelevat; talonpoika saa lehmänsä!... Hiljaa! Hevoskavion ääntä tulliportilla... kuriiri!

(Köyhä nainen anomuskirja kädessä menee portille. Etsii kellon nuoraa, mutta kun ei sitä löydä, koputtaa hän. Kun ei kukaan vastaa, painaa hän luukkuja, joka aukenee. Aivan yksinkertaisesti pistää hän anomuskirjansa luukusta sisään ja istuu ristissäkäsien portaalle odottamaan).

MIES. Tuo käsitti asian yksinkertaiseksi!

KREIVITÄR PIPER (menee naisen luo). Mitä haette, vaimo?

VAIMO (yksinkertaisesti ja nöyrästi). Haen armoa isälleni!

KREIVITÄR PIPER. Kuka oli isänne?

VAIMO. Vakoilijaprikin laivuri, jonka piti tavata kuningasta Stralsundin edustalla. Mutta jääsuhteet estivät — ja vaikka hän ei sitä voinut auttaa, tuomittiin hänet kuolemaan.

KREIVITÄR PIPER (lyö kätensä yhteen ja päivittelee).

MUUT (näyttävät paheksumistaan).

MERIMIES (vaimon luo). Miksi istut täällä?

VAIMO. Istunpahan vain.

MERIMIES. Etpähän! Sinun isäsi oli petturi.

VAIMO. Sanotko niin toisen isästä!

MERIMIES. Hän ei ollut minun isäni, ja kun hän oli petturi, niin kutsun häntä siksi.

VAIMO. Mutta hän oli minun isäni...

MERIMIES. Mutta ei minun! (ottaa häntä käsivarresta). Tule!

KREIVITÄR PIPER. Mitä tahdotte vaimosta?

MERIMIES. Ei liikuta ketään, tämä on minun vaimoni? (Hälinää). Ja hänen isänsä, laivuri, oli kavaltaja joka antoi petollisen merkin tanskalaisille. Ei ollenkaan ollut jääesteitä!

VAIMO. Kuinka voit kutsua isääni kavaltajaksi?

(Hälinää).

MERIMIES. Kun hän oli sellainen! Sen kyllä tiedän, sillä kuuluinhan laivan miehistöön... me saimme raippoja, vaikka olimme syyttömiä... mutta minä en valita... ja se on raukka, joka ei voi ottaa muutamaa iskua kuninkaansa tähden. Raukka, sanon! (Melua). Ja toisinaan saa, vaikka ei pitäisikään ja toisinaan pääsee, vaikka pitäisi saada! (Melua). Ja täällä on monta, joiden pitäisi... On kyllä!

VAIMO. Katala mies, kun kutsuu isääni kavaltajaksi! Minun isääni!

MIES (on seurannut keskustelua). Sepä saakelin hillitön akka!... (kurottautuu kurkistelemaan).

TYTYMÄTÖN. Mitä kurkkailet?

MIES. Ei, se ei ole mahdollista!...

TYTYMÄTÖN. Mitä se on? Mitä se on?

MIES. Minusta näytti... no, se voi olla vallan samantekevää.

TYTYMÄTÖN. Mikä?

MIES (istuu). Luulin häntä vaimovainajakseni.

TYTYMÄTÖN. Ha, ha, ha! — Kuriiri, kuriiri! Uutisia!

(Liikettä torilla. Kaikki katsovat oikealle).

KURIIRI (rientää suurella melulla yli näyttämön ja katoa kujaan Görtzin talon nurkalla, päästäkseen takaportille).

HORN (Valtioneuvokselle). Suuria uutisia!

VALTIONEUVOS. Aavistatteko?

HORN. Kyllä. (Kuiskutelevat).

(Kaikki kuiskailevat).

VAIMO (menee kulmaan). Luulenpa tosiaankin pääsevän sisään taka-tietä.

TYTYMÄTÖN. Se on itse piru naiseksi!

MIES. Ja niin Karolinan näköinen!

HORN (Gyllenborgille). Mitä on tapahtunut? Tuolla sisällä soitetaan kelloja ja käydään ovissa!

GYLLENBORG. En voi aavistaa.

HORN. Onkohan rauha tai sota?

GYLLENBORG. Tietysti sota! Aina sota!

LAKEIJA (punasessa puvussa tulee portista).

TYTYMÄTÖN. Katsos pirua!

MIES. Mikä papukaija tuo on?

TYTYMÄTÖN. Görtzin lakeija!

LAKEIJA (tulee alas portaista, kääntää selkensä torille päin ja tallaa lähellä seisovia varpaille

pyytämättä anteeksi. Sitten hän laskee lipun puolitankoon).

HORN. Mitä on tapahtunut?

LAKEIJA (selin). En tiedä.

HORN. Tiedä huutia edes!

VAIMO (on tullut taas ja koettaa hiipiä sisään portista).

LAKEIJA (likistää häntä portissa). Väistykö siitä, sinä!

VAIMO. Minä tahdon kuninkaan luo!

LAKEIJA. Tieltä, akka!

VAIMO (luipahtaa sisään).

MIES. Uskonpa, sieluni autuuden kautta, että tuo on Karolina!

TYYYTYMÄTÖN. Mutta hänhän on kuollut!

MIES. Piru tiesi!

KUULUTTAJA (tulee rumpalin jälessä, joka rummuttaa). Hänen Majesteettinsa, Ranskan korkeasti autuaan kuninkaan, kuningas Ludvig neljäntoista kuoleman johdosta, käsketään asianomaisia pitämään neljäntoista päivän syvää surua.

HORN (Gyllenborgille). Siinä se oli!... yksinvalti on kuollut!

GYLLENBORG. Ruotsin ainoa ystävä!

VALTIONEUVOS. Nyt koituu uutta Europassa!

AATELISMIES. Uutta pahaa!

PAPPI. Ja uutta hyvää!

PORVARI JA TALONPOIKA. Amen!

KUULUTTAJA. Kansa poistukoon torilta, sillä tässä ammutaan surulaukaukset korkeasti autuaan Majesteetin, Ranskan kuninkaan muistoksi, jota paitsi kuolinsoitto alkaa heti kaupungin kirkontorneissa!

(Rummutetaan).

(Joukot hajaantuvat ja vetäytyvät pois sivuille puhellen ja meluten).

TYYYTYMÄTÖN. Yksinvalta on lopussa!

MIES. Ei vielä! Mutta kohta! Ja sitten?

TYYYTYMÄTÖN. Ei liikuta meitä!

KÄÄPIÖ. Sitten annetaan tiistaisoppaa — samaa kuin sunnuntaisin, mutta vähän vetisempää, ilman voita.

FEIF (tulee portista taluttaen vaimoa). Menkää nyt, hyvä vaimo! Tuomioistuim on tuominnut teidän isänne kavaltajana...

VAIMO. Kutsuvatko tuomaritkin minun isääni kavaltajaksi?

FEIF (suuttuneena). Kun hän oli petturi.

VAIMO. Sellaisia tuomareita!

FEIF (huutaa). Mutta teidän isänne on itse tunnustanut itsensä petturiksi! Hän on tunnustanut!

VAIMO. Se ei ole totta!

FEIF (menee sisään, lyö portin kiinni).

VAIMO (koputtaa hiljaa porttia).

(Nyt alkaa kuolinsoitto kaupungin kirkoissa; rumpuja pörrytetään).

MERIMIES (taas sisään, huutaa vaimoaan). Karolina!

MIES. Ei, nyt minä alan peljätä!...

TYTTYMÄTÖN. Onko se hän?

MIES (kauhulla). Minä en tiedä...

KÄÄPIÖ. Yksinvalti on kuollut!... Jumala varjelkoon kuningasta sentään, vaikka hän hylkäsikin minut!

TYTTYMÄTÖN. Sentään — niin! — Ajatteles — minäkään en voi oikein suuttua siihen mieheen!

KÄÄPIÖ (mennessään). Onko se sitte niin välttämätöntä?

MIES. On. Se on aivan välttämätöntä!

ESIRIPPU.

IV KUVAELMA

Suuri puutarha. Oikealla etualalla näkyy pari kalleriporttia erääseen kujaan. Portit ovat osaksi puitten ja pensaitten peittämät. Heti yläpuolella teltan muotoinen veranda kuninkaan asuntoon. Sen ulkopuolella kuninkaan kirjoituspöytä ja tuoli. Edessä teltta-sänky.

Keskellä näyttämöä on toskanalainen kivinen patsas-aitaus, joka on kaunistettu kolmella vaaleansinisellä fajanssiruukulla. Keskellä aitausta on vanha, valkoinen Venuksen kuvapatsas.

Vasemmalla näkyy Görtzin talo viheriäisine luokkuineen ja veranda penkkeineen.

Perällä puistokäytävä, ylempänä puutarhamuuri, espanjalaisilla hirsisuojuksilla varustettuine lankkuporttineen.

HULTMAN (siistii pöytää).

PROFESSORI (kyhnystelee kasvien kanssa).

HULTMAN. Eikö professori ole lääketieteilijä?

PROFESSORI. Juuri niin olen.

HULTMAN. Kuningas on nimittäin sairaaloinen — erittäinkin parooni Görtzin lähdön jälkeen.

PROFESSORI. O-o-onko parooni Görtz matkustanut?

HULTMAN. On. Hän on raha-asioitten ja muitten tähden Kööpenhaminassa. Mutta häntä odotetaan kotia millä hetkellä tahansa.

PROFESSORI. Mi-mi-mikä vaivaa Hänen Majesteettiansa?

HULTMAN. Unettomuus, levottomuus ja ärtyisyys.

PROFESSORI. Niin, niin, niin! — Ja prinsessa on kaupungissa ja odottaa puheille pääsyä — hänen oma sisarensa.

HULTMAN. Hm? Sisar! On niin monenlaisia sisaria! Minullakin on aivan kuin riivinrauta ja karviais...

PROFESSORI. Hänen oma sisarensa, joka juuri on mennyt naimisiinkin. — Kuulkaapas Hultman! Onko totta, että kuningas aikoo naida?

HULTMAN. En ole kuullut. Meillä ei ole aikaa naimisiin... Mutta tämä hameitten vilinä, joka täällä on alkanut, herättää mielessäni levottomuutta.

PROFESSORI. Kunnioitusta naiselle, Hultman! Kunnioitusta!

HULTMAN. Kunnioitusta lapselle, kunnioitusta palvelijalle, kunnioitusta minulle, ei ketään kohtaan epäkunnioitusta, huutavat kaikki, mutta kaikki kuitenkin epäävät kunnioituksensa.

PROFESSORI. Misogyn! Hultmau on naisvihaaja.

HULTMAN. Olkoonpa, vaikka vain toinen puoli on totta, kuten tavallista... Kas, tuolta tulee tohtori Svedenhorg hameväkensä kanssa.

PROFESSORI. Suuren Polhemmin tytär, Emerentia!

HULTMAN. Keimaileva, ylpeä hupelo, joka on vannonut saavansa kuninkaan jalkojensa juureen, sentähden että ylioppilaat ja vänrikit tanssivat hänen pillinsä mukaan.

PROFESSORI. No, eikös, vai...! Mutta onko sulhaspojalla aavistusta morsiamen korkealle tähtävistä suunnitelmista?

HULTMAN. Svedenborgilla? Eikä! Hän on kuuro ja sokea, kuten kaikki rakastuneet... Kas, siinä he ovat!

(Professori ja Hultman vetäytyvät telttaan oikealle).

(Svedenborg ja Emerentia tulevat oikealta lehtokujasta).

SVEDENBORG. Niin rakastettuni, minun täytyy jättää sinut joksikin ajaksi. Kuninkaani ja maani vaativat palvelustani.

EMERENTIA. Mutta sinähän lupasit, että kihlajaisemme vietettäisiin huomenna...

SVEDENBORG. Minä lupasin sillä edellytyksellä, ettei mitkään korkeammat velvollisuudet kutsuisi minua. Nyt täytyy minun matkustaa vielä tänä iltana...

EMERENTIA. Sitten sinä et rakasta minua!

SVEDENBORG. Oi, mitä sanoisin, mitä tekisin näyttääkseni sinulle rakkauteni.

EMERENTIA. Jää ylihuomiseen!

SVEDENBORG. Kuningas ei anna.

EMERENTIA. Sinun kuninkaasi, joka vihaa naisia!

SVEDENBORG. Eikä. Mutta hänen ajatuksensa tähtäävät muuante.

EMERENTIA. Saanko pyytää häneltä, että saat jäädä?

SVEDENBORG. Ei ystäväni! Joukot ovat lähtövalmiina. Odotetaan vain minua.

EMERENTIA. Anna heidän odottaa!

SVEDENBORG. Anna maan ja kansan odottaa — pikku tytön oikkuja!

EMERENTIA. Pikku tytön? Varo itseäsi!

SVEDENBORG. Sinä olet niin usein uhannut, että minä melkein odotan iskua. Mitä minun pitäisi varoa? Ettäkö jätät minut?

EMERENTIA. Sinähän jätät minut.

SVEDENBORG. Hm! Minun täytyy mennä, palatakseni ja jäädäkseni. Mutta sinä tahdot jättää minut ainiaaksi! Siinä on erotus.

EMERENTIA. Onko kuningas tuolla sisällä?

SVEDENBORG. On. Mutta sinun pitää luvata minulle, ettet etsi pääsyä hänen läheisyyteensä.

EMERENTIA. Miksi niin?

SVEDENBORG. Hän ei ota vastaan.

EMERENTIA. Se jää minun huolekseni.

SVEDENBORG. Ja minun. — Hän voisi luulla, että minä olen lähettänyt sinut, ja silloin minä olisin häväistynyt!

EMERENTIA. Se ei ole syynä. Sinulla on toinen, jota et tahdo sanoa.

SVEDENBORG. Lupaa, ettet etsi kuningasta!

EMERENTIA. Sinä pelkää.

SVEDENBORG (vaikenee).

EMERENTIA. Näkemääsi unta.

SVEDENBORG (vaikenee).

EMERENTIA. Minä en pelkää unia.

SVEDENBORG. Merkillistä! Sinä sanot rakastavasi minua, minä uskon siihen usein, mutta yhtä kaikki tuntuu jokainen lausumasi sana myrkytetyltä neulalta. Onko se rakkautta?

EMERENTIA. Sinä kutsut minua myrkytetyksi neulaksi... Sinä et ole koskaan minua rakastanut! — Hyvästi!

(Menee lehtokujaa oikealle).

SVEDENBORG (alakuloisena). Tämä on rakkautta — maallista! — Oi taivas!

(Menee lehtokujaa vasemmalle).

KUNINGAS (teltasta. Näyttää sairaalta ja murheelliselta).

FEIF (perässä).

KUNINGAS (istuu pöydän viereen). Feif! — Voiko Görtz jo pian saapua?

FEIF. Kyllä pian, Majesteetti!

KUNINGAS. Omituinen mies! Kun hän on saapuvilla, on hän mielestäni miellyttävä, rehellinen ja aivan kuin uskollisuus itse. Mutta kun hän on poissa, muuttuu hän mielessä mitä eriskummallisimmaksi, tulee aavemaiseksi, hirvittäväksi, kamalaksi. (Äänettömyys). Luuletko, että hänen arviolaskunsa ovat oikeat?

FEIF. Teidän Majesteettinne on matemaatikko, en minä!

KUNINGAS. Hänen laskujansa ei voi ratkaista tunnetuilla kaavoilla.

FEIF. Mitä sanovat Polhem ja Svedenborg?

KUNINGAS. He vaikenevat! (Äänettömyys). Koko kaupunki vaikenee, koko maa vaikenee! Meidän ympärillemme alkaa kiertyä kuolemanhiljaisuus! (Äänettömyys). Ja sitten olen sairas! (Äänettömyys). Kadut ovat tyhjiä; ei kukaan käy luonani! Ei kukaan sano vastaan! — Ei kukaan sano mitään! (Äänettömyys). Sano jotakin!

FEIF. Minulla ei ole mitään sanottavaa, Teidän Majesteettinne.

KUNINGAS. Ei mitään?... Eikö ole kohta puolipäivä?

FEIF. Teidän Majesteettinne, nyt on jo iltapäivä.

KUNINGAS. Niinpä tosiaan! Muistanhan... (Äänettömyys). Miksi en näe koskaan enään Müllerniä, Sparrea enkä Gyllenborgia?

FEIF. He eivät uskalla häiritä.

KUNINGAS. Miksi jätetään minut yksin? Itse Hultman karttelee ja on nyrpeä... Jos lähetän kutsumaan jotakuta, on hän sairas. (Äänettömyys). Ja tämä hiljaisuus! Tämä hiljaisuus!... Minulla oli ennen Luxembourg, joka soitteli minulle, mutta hän katosi Stralsundin jälkeen... Hanki minulle hämähäkki leikkiäkseni! (Äänettömyys). Luuletko, että maa sietää kymmenen miljoonan arvosta rahamerkkejä?

FEIF. Parooni Görtzin mielestä oli kaksi miljoonaa korkein määrä!

KUNINGAS. Vai niin!... Miksi ei prinsessa tule, vaikka olen häntä kutsunut? Sisareni, tarkoitan.

FEIF. Hänen kuninkaallinen korkeutensa pani ehdoksi, että hänen puolisonsa Hessenin maakreivi saisi seurata mukana.

KUNINGAS. Hän, joka odottaa minun kuolemaani! Saadaksean valtaistuimen... Yhä useampi ja

useampi odottaa minun kuolemaani. (Äänettömyys). Feif! Mene residenssiin ja pyydä prinsessa tänne, hänelle tärkeässä asiassa. Ilman maakreiviä!

FEIF (menee lehtokujaa vasemmalle).

KUNINGAS (yksin, epätoivoisena). Oh! Hyvä jumala! Menköön tämä kalkki minulta!

EMERENTIA (näkyvällä lehtokujassa. Hänellä on ruusukimppu. Näyttää siistiytyvän, miellyttäväkseen, ja tulee sitten kuninkaan luo. Mutta kun hän saa nähdä hänet, muuttuvat hänen kasvonsa ja hänet valtaa myötätuntoisuus ja kunnioitus).

KUNINGAS (on ollut kasvot käsiin kätkeytyneinä, katsoo ylös ja kun hän huomaa Emerentian, näyttää hän epäroivän, onko se unta vai näkyä. Hän puhuu hämillään). Kukkia minulle? Miksi annat minulle ruusuja?

EMERENTIA. Minun sankarini on saanut kylliksi laakereita...

KUNINGAS. Ja orjantappuroita. Kypressien aika ehkä on tullut.

EMERENTIA. Ei vielä! Ensin myrtti!

KUNINGAS (jokeltaa). Mitä sanot, lapsi kulta?...

EMERENTIA. Minäkö sanon? — Näin laulaa Europan kauniin nainen, jolle sankari kuitenkin kerran käänsi selkensä:

"Kuningas, tarmonne ei estehistä tiedä, voitosta voittoon leikkimällä voitte viedä; tuhannet viekkaat tuumat raukes tyhjiin; olette voittamaton yhä vieläkin.

Mut, sankari, kun maineen sepeleillä
kulkunne kunniahahan peittää vois,
niin yhtä puuttuu, onnea ei teillä
ja riemut väistyy edestänne pois.

Silmäinne loisto, vartalonne jumalainen
miks' suloisempaa palkkaa ei se saa?
Noin mietin, anteeks' suokaa, heikko nainen,
ett' urhokin voi rakastaa.

Suloa onko, joka tenhoaisi
suurimman kuolevista, tulkoon luo!
Hän alttarimme parhaat uhrit saisi.
Avatkaa jumalatarelle syli tuo!"

KUNINGAS (on katsellut häntä loistavin silmin). Kiitos, lapseni! Herättämästäsi menneen onnellisen ajan muistosta — kohteliaisuudet jätän omaan arvoonsa. Sanoppas nyt mikä sinun nimesi on!

EMERENTIA. Mitäpä suuri kuningas välittää pienen tytön nimestä?

KUNINGAS. Pieni tyttö voi antaa murheelliselle kuninkaalle takaisin luottamuksen ja elämänhalun.

EMERENTIA. Miksi on suuri kuningas murheellinen?

KUNINGAS (isällisesti). Sinä herttainen, pikku muru!... Osaatko pelata shakkia?

EMERENTIA. Kyllä, Majesteetti! Kyllä osaan.

KUNINGAS. Sitten pitää sinun tulla pelaamaan minun kanssani!

EMERENTIA. Mutta jos minä vangitsen kuninkaan, niin kuningas suuttuu.

KUNINGAS. En lapseni! Minä en koskaan suutu. — Mutta sitä et osaakaan!

EMERENTIA. Varmasti! — Minä olen tehnyt suuren matematikon Polheminkin vangiksi.

KUNINGAS. Minun Polhemini! Sinä! — Tunnetko hänet?

EMERENTIA. Yhtä hyvin kuin oman isäni.

KUNINGAS. Sitten tunnet myöskin Svedenborgin, uneksijan?

EMERENTIA. Vähän.

KUNINGAS (tarkastaa häntä tutkien). Pidätkö hänestä?

EMERENTIA. Hän on ikävä.

KUNINGAS (hämmästyä). Kenestä siis pidät?

EMERENTIA (painaa silmänsä alas).

KUNINGAS. Pitääkö minun arvata?

EMERENTIA (paneet kädet silmilleen).

KUNINGAS. Älä peitä kauniita silmiäsi...

EMERENTIA (on mielistynyt).

KUNINGAS. En tiedä mitään niin suloista kuin lapsen silmät.

EMERENTIA (mutistaa suutaan tyytymättömänä).

KUNINGAS. Niin — sinä olet lapsi minun rinnallani...

EMERENTIA (tarttuu kuninkaan käteen, jonka kuningas vetää pois).
Pidäkää minusta sitten vähän!

KUNINGAS. Saat tulla ystäväkseni... Osaatko soittaa?

EMERENTIA. Soitan klaveeria.

KUNINGAS. Svedenborg on sinut opettanut.

EMERENTIA. Se rumahinen!

KUNINGAS (eriskummainen ilme kasvoissa). Hyi!

EMERENTIA (kysyy katseellaan).

KUNINGAS. Hyi, sanoin!... Pidätkö minusta vähän?

EMERENTIA (painaa kasvot käsiinsä).

KUNINGAS (synkistyy). Merkitseekö se paljoo?

EMERENTIA (ottaa kuninkaan käden ja suutelee sitä).

KUNINGAS. Tekikö tuon lapsi vai nainen?

EMERENTIA (lankee polvilleen kuninkaan jalkoihin). Nainen!

KUNINGAS (nousee vihastuneena). Emerentia Polhem! Nouse ylös!

EMERENTIA (katsoo ylös).

KUNINGAS. Nyt makaat sinä kuninkaan jalkojen juuressa! Nouse ja mene! Sinä et ansaitse sitä miestä, joka sinua rakastaa, ja sentähden sinä et koskaan tule saamaan Emanuel Svedenborgia puolisoaksesi!

(Kääntää hänelle selkänsä).

EMERENTIA. Armoa!

KUNINGAS. Armottomuutta!...

EMERENTIA (hiipii häpeissään oikealle lehtokujalle).

FEIF (tulee vasemmalta).

KUNINGAS. Puhu!

FEIF (katsoo Emerentian jälkeen). Hänen kuninkaallinen korkeutensa tulee heti.

KUNINGAS. Ilman maakreiviä?

FEIF. Se jäi sanomatta.

KUNINGAS. Feif!... Oletko ollut naimisissa?

FEIF. Olen, Majesteetti.

KUNINGAS. Noo?

FEIF. Tjah!

KUNINGAS (hymyilee). Noo?

FEIF (kohauttaa olkapäitään). Tjah!

KUNINGAS. Siten sanovat kaikki, ja minä en koskaan saa tietää mitään!

FEIF. Emme mekään!

KUNINGAS. Ehkä siinä ei ole mitään — tietämistä!...

FEIF. Ehkä ei!

(Rummun pärrytystä ja aseiden kalsketta).

KUNINGAS. Prinsessa tulee. — Feif saa mennä!

(Menee päin oikeata lehtokujaa).

FEIF (menee telttaan).

AJUTANTTI (oikeasta lehtokujasta). Hänen kuninkaallinen korkeutensa!

(Äänettömyys).

ULRIKA ELEONORA (tulee oikeasta lehtokujasta).

KUNINGAS (menee häntä vastaan, tarjoo kätensä ja vie pöydän ääreen).
Tervetultuasi, rakas sisko!

ULRIKA ELEONORA. Tuhannen kiitosta, rakas veljeni!

(Istuvat).

KUNINGAS. Täällä on vähän epäjärjestystä, mutta me elämme sotakannalla.

(Molemmat keskustelevat hämillään ja pysähtelevät).

ULRIKA ELEONORA. Sotakannalla! Tulkaamme pian rauhankannalle!

KUNINGAS. Onko maakreivi mukana?

ULRIKA ELEONORA. Ei, puolisoni on metsästävässä!

KUNINGAS. Noo? Oletko onnellisissa naimisissa, sisko?

ULRIKA ELEONORA. Onko parooni Görtz matkustanut?

KUNINGAS. Siitä on kauvan, kun sisko ja minä tapasimme toisemme kahden kesken.

ULRIKA ELEONORA (hypistelee Emerentian ruusuja). Ruusuja, nähtävästi!

KUNINGAS. Mitä uutta kaupungista?

ULRIKA ELEONORA. Onko totta, että tulee sota Norjaa vastaan?

KUNINGAS. Miellyttääkö se maakreiviä?

(Äänettömyys).

ULRIKA ELEONORA (antaa kuninkaalle terävän katseen vastaukseksi).

KUNINGAS. Paljon näinä vuosina on muuttunut.

ULRIKA ELEONORA (vaikenee, leikkii viuhkallaan).

KUNINGAS. Erittäin kaunis viuhka!

ULRIKA ELEONORA. Onko veljeni kuullut puhuttavan siitä viimeisestä pilkkakirjasesta, joka on painettu Hollannissa?

KUNINGAS. Saanko päästä kuulemasta?

ULRIKA ELEONORA. Se on hävyttömintä, mitä olen lukenut.

KUNINGAS. Saanko luvan päästä kuulemasta sitä?

ULRIKA ELEONORA. Kuningas David käveli katollaan ja sai nähdä Urian vaimon Bathseban; ja niin lähetti hän Urian sotaan.

KUNINGAS. Was denn?

ULRIKA ELEONORA. Nämät ovat kauniita ruusuja! Tuoksuvat erittäin hyvältä.

KUNINGAS. Ole hyvä ja pidä ne!

ULRIKA ELEONORA. Minä! Käytettyjä kukkia! Ei kiitoksia!

KUNINGAS (heittää pois kukat). Puhu selvää kieltä, sisko! Mutta älä juorua, sillä siihen en vastaa.

ULRIKA ELEONORA. Minä luulin — tarkoitan — olin toivonut, että rakas veljeni luottaisi niin paljon siskoonsa, että hän ei salaisi aikomuksia, jotka koskevat toisten — hänen lähimpiensä pyhimpiä harrastuksia.

KUNINGAS. Vallanperimystäkö?

ULRIKA ELEONORA. Ei pidä olla törkeä, vaikka onkin hallitsija!

KUNINGAS (nousee). Selvää kieltä! Tai menen tieheni!

ULRIKA ELEONORA. Aina sinä menet, kun asia koskee...

KUNINGAS. Sisko!... Sanotaan sinun olevan onnettomassa avioliitossa?

ULRIKA ELEONORA. Minunko? En toki, minä olen hyvin onnellinen, hyvin.

KUNINGAS. Sinun puolisoasi sanotaan siaksi! Emmekä me tahdo sikoja Ruotsin valtaistuimelle.

ULRIKA ELEONORA. Mutta houkkioita! Aivan kuin sinun suosikkisi Kaarle Fredrik ei olisi pöhkö. Mutta sinä pidät pöhköistä, kuten esimerkiksi tuosta parooni Görtzistä.

KUNINGAS. Pysy asiassa!

ULRIKA ELEONORA. Holsteinin Kaarle Fredrik, jonka sinä tahdot valtaistuimelle, on hylkiö, kamaripalvelijansa Ropstockin hoivattava. Kamaripalvelija tulee siis hallitsemaan Ruotsia sinun kuolemasi jälkeen!

KUNINGAS. Nainen!

ULRIKA ELEONORA. Niin, tuollainen sinä olet! Sinä olet hyvin suuri, mutta sinä olet tyhmä! Niin juuri! Ja minkätähden sinä olet suuri, sitä minä en tiedä! Viimeisten kahdeksantoista vuoden aikana olet sinä tehnyt vain tyhmyyksiä. Enkä minä tiedä ainoallekaan taistelulle muuta nimeä kuin Pultava, jossa sinä pakenit. Ainoastaan tappioita ilman kunniaa! — Siinä sait "naisesta", sinä naisvihaaja!

KUNINGAS. Varo itseäsi!

ULRIKA ELEONORA. Mistä?

KUNINGAS. Siitä, etten minä muuta suosiotani puolisollesi, jolla kai on kuuma helvetti oltavanaan — kuten kaikilla aviomiehillä sitäpaitse!

ULRIKA ELEONORA. Kas nyt se laukesi! Vai niin! Vai muuttaa suosiosi sille maakreivi katalikolle! Sen kyllä uskon! Se kunniaton, joka kohtelee puolisoansa niinkuin .. Niin — mitä — minä — olenkaan — saanut kärsiä...

KUNINGAS. Äsken juurihan olit niin onnellinen!

ULRIKA ELEONORA. Äsken?... Ha, ha, ha! Äsken! sanoo tuo...

KUNINGAS. Muista, että minä en ole naimisissa kanssasi!

ULRIKA ELEONORA. Kuinka niin!

KUNINGAS. Muista kohdella minua veljenäsi ja hallitsijanasi, äläkä anna minulle kotiripityksiä, kuten puolisollesi!

ULRIKA ELEONORA. Sinä, naimisissa? — Niin — miksi et ole naimisissa? Sentähden, tiedätkös, että sinä pelkääät naisia! Sankari pelkää!

KUNINGAS. Kun kuuntelen sinua, pelkään minä tosiaankin! Ja tällä lyhyellä hetkellä olen minä suurimmassa määrässä mieltynyt maakreiviin! Minä melkein rakastan häntä!

ULRIKA ELEONORA (itkee nenäliinaansa). Niin, niin, niin...

KUNINGAS. Älä herran nimessä itke — riitele kernaammin! En voi sietää kyyneleitä!

ULRIKA ELEONORA (voittaa mielensä). Koska rakastat maakreiviä, niin nimitä hänet vallanperijäksi!

KUNINGAS. Anna minun ensin kuolla! Silloin on kyllä aika valita vallanperijä!... Sisko, minun ratani on ehkä pian lopussa — ehkä viimeisen kerran tapaamme nyt toisemme.

ULRIKA ELEONORA (vakavana, lempeästi). Rakas veljeni, sydänpäpyni, mitä sanot?

KUNINGAS. Ja sinulle, äitini lapselle, tahdon tunnustaa, että valtakunnan tila on toivottomasti onneton.

ULRIKA ELEONORA. Jo kauvan on sellaista kuiskailtu, mutta uskottiin, että Görtz...

KUNINGAS. Niin uskoin minäkin, mutta... hän on laskenut väärin, tai hän ei käsittä raha-asioita... Minä tunsin kyllä miehen kaikki paheet, mutta minä luotin hänen tavattomaan ymmärrykseensä ja tietoihinsa... Mutta nekin näyttäytyivät... ontoiksi...

ULRIKA ELEONORA. Rakkahin käpyseni, onko tila niin toivoton?

KUNINGAS. Auttamattomasti toivoton!... Minä toivon, että olisin kuollut!

ULRIKA ELEONORA. Voinko minä jotakin tehdä veljelleni... onko sinulla joku toivomus?...

KUNINGAS. Ei ystäväni! — Ja kuka tulee perimään valtaistuimen, jätä se Jumalan huostaan!... Anna anteeksi! Minä olen sairas... minun täytyy levätä.

(Laskeutuu sänkyyn).

ULRIKA ELEONORA (polvillaan sängyn vieressä). Mikä on minun veljelläni? Mitä se on, rakkaani?

KUNINGAS.

"Mennyt aik' on elon hetken
Hymysuin teen viime retken."

Muistatko sitä?... Ragnar Lodbrokia sudenkuopassa? (Äänettömyys). He luulivat minut läpäisemättömäksi, sentähden, että minä en lörpötellyt; ja minä en lörpötellyt sentähden, että minä en juopotellut. Kun yksin käytin järkeä humalaisten kesken, pidettiin minua hulluna... (Äänettömyys). Ulla! Pane kätesi otsalleni! Nyt muistutat äitiäni! Hän oli ainoa nainen, jota olen rakastanut, sillä hän oli äitini, eikä siis — ollut minulle nainen! (Äänettömyys). En ole tehnyt mitään tekoa, jota en voisi puolustaa, mutta minä en hoida itseäni!... (Äänettömyys). Oppipoika kutsuu kisälliä tyranniksi ja kisälli mestaria hirmuhaltijaksi. Kaikki esimiehet tuntuvat hirmuhaltijoilta! Kaikki tahtoisivat niin kernaasti olla esimiehiä, kaikki, jos he saisivat, jos voisivat. (Äänettömyys). Entä te, naiset! Minä olen akkunain takaa katsellut koteihin ja nähnyt sentähden enemmän kuin muut, sillä sisällä-olijat näkevät vain omansa. — Ihanin ja katkerin! — Rakkaus on hiuskarvalleen vihan kaltainen. (Äänettömyys). Nyt minä nukun. Uni on parasta. Lähes parasta! (Nukkuu).

(Sarabandia soitetaan kaukana).

ULRIKA ELEONORA (nousee, menee perälle ja viittaa kamariherraa tulemaan).

KAMARIHERRA (tulee).

ULRIKA ELEONORA. Taube! Minä luotan rajattomasti teihin. Syyn tiedätte te yksin! — Olenko

oikeassa?

KAMARIHERRA (kumartaa).

ULRIKA ELEONORA. Etsikää heti maakreivi! Sanokaa hänelle, että asema on suotuista meille, ja että hän valmistautukoon lähtemään Norjaan!

KAMARIHERRA (kumartaa ja menee).

ULRIKA ELEONORA (menee jonkun askeleen hänen jälkeensä. Palaa sitten Katarina Leczinskan, erotetun Stanislaus Leczinskyn puolison kanssa). Katarina Leczinska! Sen kohtaamisen, jota teille ei koskaan myönnetty, suon minä teille nyt.

KATARINA. Saan siis nähdä sen miehen, joka siten on leikkinyt minun kohtaloni kanssa ja omaisteni...

ULRIKA ELEONORA. Hiljaa! Hän nukkuu, mutta odottakaa...

KATARINA (hiipii lähemmäksi ja katselee kuningasta). Onko se hän?

ULRIKA ELEONORA. Minun veliraukkani on sairas... hän ehkä ei elä enää kauvan.

KATARINA. Onko se hän? Noin syvästi alentunut! — Yhtä syvästi kuin me!

KUNINGAS (liikahtaa ja hengittää raskaasti).

ULRIKA ELEONORA (poistuu ylöspäin). Hän herää! Minä odotan teitä residensissä.

(Menee ulos).

KATARINA (asettaa käsivarret rinnoilleen, aivan kuin odottaisi kuninkaan heräämistä lukeakseen lakia hänelle).

KUNINGAS (herää, nousee levollisesti ja arvokkaasti seisomaan). Katarina Leczinska! Minä näin unta teistä, ehkä sentähden, että odotin teitä!... Olkaa hyvä ja istukaa!

KATARINA. Sire, Te ette odottanut minua.

KUNINGAS (vihastuneena). Tahdotteko sanoa, että valhettelen? — Mitä on teillä sanottavana?

KATARINA. Minä kysyn Teiltä, Sire, missä on minun mieheni ja lapseni?

KUNINGAS. Olkaa hyvä ja hillitkää ääntänne, kun puhuttelette hallitsijaa!

KATARINA. Olkaa hyvä ja käyttäkää toista ääntä, kun puhuttelette naista!

KUNINGAS. Naista! Pah!... Sitä valtaa en koskaan ole tunnustanut! — Mutta auttaakseni teitä vastaanotossa, jonka haluan lyhkäiseksi, voin minä esittää asianne, niin se ei tule sotketuksi lörrötykseen! — Olkaa hyvä ja istukaa!

KATARINA (raivossa). Tätä täytyy minun kuulla!

KUNINGAS. Te saatte kuulla ja kuningas puhuu: — Siis: missä oleskelee teidän miehenne ja lapsenne, ei liikuta minua!... Mutta, kun minä kerran valitsin Stanislaun, teidän puolisonne, Puolan kuninkaaksi, luulin minä hänen syntyneen hallitsemaan, mutta siinä minä erehdyin, sillä häneltä puuttui rohkeutta käyttää sitä valtaa, jonka kansa oli hänelle antanut. Hän oli syntynyt tottelemaan — ja sentähden sai hän mennä!... Sen hän tekikin nautinnolla, niin, hän juoksi! — Silloin määräsin minä apuvaroja sekä hänelle että perheelleen lähemmäs satatuhatta taaleria vuosittain, ilman minkäänköistä velvollisuutta kuitenkaan! Että nämä rahat eivät ole säännöllisesti olleet saatavissa, ei ole minun vikani, eikä kenenkään muunkaan, sillä rahoja ei ollut, ja missä mitään ei ole, etcetera! Nyt on rahoja! Menkää siis rahastokamariin nostamaan!

KATARINA. Kuningas Stanislaus...

KUNINGAS. Stanislaus ei osannut hallita, enempiä kuin kuningas Augustkaan, joka antautui naisten hallittavaksi... Audienssi on loppu!

(Soittaa).

AJUTANTTI (tulee).

KUNINGAS. Tohtori Svedenborg saa tulla.

KATARINA. Siinä on mies!

KUNINGAS (ajutantille). Tohtori Svedenborg! — Saata rouva ulos!

KATARINA (menee).

KUNINGAS (ottaa kiinni otsastaan aivan kuin hänellä olisi päänsärkyä).

SVEDENBORG (tulee masentuneena).

KUNINGAS. Emanuel!... Oletko valmis lähtemään insinööriosaston kanssa Norjaan?

SVEDENBORG. Teidän Majesteettinne!

KUNINGAS. Tänä iltana, vielä tänä iltana? — Minä tiedän, että sinulla piti olla kihlajaiset huomenna...

SVEDENBORG. Siitä riippuu minun onneni...

KUNINGAS. Onni! Nainen! Aina tulee joku nainen, joka vie minun parhaan mieheni. Emanuel! Maasi sinua vaatii, kuninkaasi pyytää, seuraa meitä!

SVEDENBORG. Sydämeni velvollisuudet ovat pyhiä...

KUNINGAS. Eikö sinulla ole sydäntä kuninkaalle ja maalle ennen kaikkea?

SVEDENBORG. Majesteetti!

KUNINGAS (on polvillaan karmituolilla). Kuuleppas, kuka on Emerentia?

SVEDENBORG. Hän on enkeli.

KUNINGAS (keinuu tuolilla). Tämä on minulle selittämättömin kaikista aistien taudeista! Rakkaus! Onko hän enkeli?

SVEDENBORG. On.

KUNINGAS. Emanuel! — Vaikka se maksaisi minulle sinun ystävyytesi, niin sinun täytyy kuulla se!... Emerentia oli äsken täällä!

SVEDENBORG. Täällä? — Vasten pyyntöäni?

KUNINGAS. Hän ei ole nainen, joka sopii sinulle!... Juuruteitä olin saanut kuulla, että hän oli vannonut panevansa minut jalkojensa juureen. — Hm! Hänen kokeensa olivat jotenkin yksinkertaisia — ja ne minä sivuutan — mutta hän antautui puhumaan sinusta pahaa, alentavaista.

SVEDENBORG (itkee).

KUNINGAS. Kas niin, nyt hän itkee!... Tietäkää pojat, että olen saanut tarpeeni teidän hamehistorioistanne!... Koskeeko se sitten niin? (Taputtaa häntä olkapäälle). Emanuel! Riuhtaise irti itsesi ja ole mies!... Sinä, jumalten etsikko, syntynyt korkeita töitä ja suuria unelmia varten, mitä sinua liikuttaa nainen ja rypäle! Pitääkö sinun panna pääsi jonkun polvelle ja antaa leikata voimasi hiukset!

SVEDENBORG. Minä olen luvannut hänelle uskollisuuteni...

KUNINGAS. Mutta hän on rikkonut omansa, ollessaan uskoton... Ylös, Emanuel! Kunnia ja velvollisuus kutsuu sinua!

FEIF (teltasta). Anteeksi, Majesteetti!

KUNINGAS. Mitä nyt?

FEIF. Parooni Görtz on palannut.

KUNINGAS. Tuo hänet tänne!... Emanuel, mene tuonne sisään odottamaan!

SVEDENBORG (menee teltaan).

KUNINGAS (Svedenborgille). Jos eivät saa toisiaan, niin itkevät he — ja jos saavat, niin itkevät silloinkin! — Omituista leikkiä tuo! — Itkutusta tai hassutusta!... Ei, odota!... Jää tänne ja kuuntele!... Se on sinua varten, Emanuel! — Emanuel! Nyt on ratkaisu: Jumala kanssamme!

SVEDENBORG (jää).

GÖRTZ (tulee nopeasti vasemmalta. Portille kokoontuu väkeä, joiden joukossa huomataan Mies 1:sestä kuvaelmasta, Tyytymätön ja Nainen, 3:nnesta kuvaelmasta. He ovat hiljaa, mutta kamalan näköisiä).

KUNINGAS. Puhu! Mutta nopeasti!

GÖRTZ. Kaikki on menetetty!

KUNINGAS. Missä suhteessa?

GÖRTZ. Perikato! Vararikko! Maa tulessa ja liekeissä... olivat vähällä tappa minut!

KUNINGAS. Hätärahanko tekeminen...?

GÖRTZ. Hätäraha ja sen seuraukset! Mutta kuka on päästänyt liikkeeseen 20 miljoonaa, kahden sijasta?

KUNINGAS. Kaksikymmentä? Herra jumala! Minä luulin vain kymmenen! Seitsemän on minun omallatunnollani, tarkkojen laskujen jälkeen! Mutta kuka on päästänyt liikkeeseen ne toiset kymmenen?

GÖRTZ. Kuka? Ei kukaan tiedä. Mutta nyt vuotaa tuo viheliäinen kuparivirta, ärsyttäen ja myrkyttäen koko maan!

KUNINGAS. Suuri jumala! Meistä on tullut vääränrahantekijöitä, vasten tahtoamme!

GÖRTZ. Minut jo uhataan viedä mestauslavalle!

KUNINGAS. Ei niin kauan kuin minä elän!

GÖRTZ. Mutta kaikkein pahinta on se, että maan suosituin mies nykyhetkellä on Hessenin maakreivi!

KUNINGAS. Maakreivi? Lankoni! Mitenkä hän on siksi päässyt?

GÖRTZ. Viha muuttuu tavallisesti rakkaudeksi — toista kohtaan! Ja hän lupaa vapautta!

KUNINGAS. Mikä sana!

(Viheliäisiä poikia ja miehiä nousee perämuurin reunustalle. He sukeltautuvat esiin huomaamatta ja istuutuvat nopeasti, eivätkä heitä näyttämöllä olijat vielä huomaa).

GÖRTZ (levottomana). Tässä läheisyydessä tapahtuu jotakin, joka tuottaa levottomuutta, mutta jota minä en ymmärrä... se haisee köyhäin vaatteilta...

KUNINGAS. Näetkö jotakin? Minä en näe mitään. Mutta minä kuulen tämän kamalan hiljaisuuden!... Odotahan silmänräpäys, että saan ajatella.

(Äänettömyys).

KUNINGAS (istuutuu toivottomana). Lupaako hän vapautta!

GÖRTZ (esille). Majesteetti! Älkää hyljätkö minua! Minussa ei ole mitään syytä.

KUNINGAS. Vähän syytä meillä kyllä on, mutta tahto oli hyvä — jotenkin hyvä tällä kertaa! — Mitä sinä pelkää?

GÖRTZ (katsoo epävarmasti ympärilleen).

(Äänettömyys).

KUNINGAS (rauhottuu ja soittaa).

AJUTANTTI (tulee).

KUNINGAS. Miekkani! Vaippani! Ja hattuni!

AJUTANTTI (noutaa ne).

KUNINGAS (nousee). Görtz! Nyt menen residenssiin, tapaamaan Hessenin maakreiviä, jonka olen nimittänyt armeijan ylikenraaliksi.

GÖRTZ. Koska se tapahtui?

KUNINGAS. Nyt. Juuri nyt!... Sitten lähden vielä tänä iltana sotajalalle...

GÖRTZ. Entä minä?

KUNINGAS. Seuraat!

GÖRTZ. Norjaako vastaan...?

KUNINGAS. Vihollista vastaan! — Ken tahtoo — käydä voittoon — muuten — on tappio varma! (Svedenborgille). Nyt varmaankin seuraat!

SVEDENBORG. Nyt minä seuraan Teidän Majesteettianne!

KUNINGAS (osoittaa Venus-kuvaa). Etkä tuota jumalatarta!... Görtz! Vie meidät ulos, sinun tietäsi...

AJUTANTTI (tuo miekan, hatun ja vaipan).

KUNINGAS (pukeutuu, etsii sanoja, joita ei löydä. Vetää hansikkaat käteensä). Olisin sanonut jotakin Hultmanille... mutta, voi olla samantekevä... Siis menemme!

(Menee Görtzin talon kautta Görtzin ja Svedenborgin seuraamana. Nyt avautuu peräportti. Saastaisia olennoita hiipii hiljaa sisään, uteliaina, aavemaisina ja hypistelevät kaikkea. Heihin liittyvät olennot muurilta).

V KUVAELMA

Fredrikstenin linnoitus Norjassa. Kauvimpana taustassa näkyy osa linnoituksesta. Katto muistuttaa isoa mustaa arkkua. Alapuolella penkereessä juoksuautoja, rintavarustuksineen. Ensimmäisenä vasemmalla pöytä ja kaksi kenttätuolia; vieressä kuninkaan kenttäsänky sinikeltaisine silkkipeitteineen, telttakaton alla. Sängyn oikealla puolella leirituli. Sängyn vieressä sytytettyjä soihtuja.

Vasemmalla perempänä toinen leirituli ja tuoleja. Oikealla, perällä kolmas leirituli ja tuoleja.

Oikealla etualalla sihteri Feifin pöytä, jolla on suuri lyhty.

On ilta, kuutamoa, pilvet kiitävät ja on puoli kylmä.

GÖRTZ (istuu kanuunalla lähellä kuningasta).

KUNINGAS (lepää sängyssä viittaa puettuna ja tuijottaa tuleen).

HULTMAN (hoitaa tulella olevaa pataa kokkipoikien avulla).

FEIF ja SVEDENBORG (istuvat Feifin pöydän ääressä).

Taka-alalla käyskentelee upseereja, korkeampia ja alempia. Leiritulien ääressä näkyy kulkureita ja kuormastoväkeä. Alimpana oikealla, vallikuopassa istuvat MIES, TYYTYMÄTÖN ja KÄÄPIÖ.

SVEDENBORG (Feifille). Eikö tunnu aivan kuin kaikki odottaisivat jotakin?

FEIF. Kyllä. Aikovat kai hyökätä aamupuolella.

SVEDENBORG. Sitä en juuri tarkoittanut!... Onko Feif huomannut, miltä linnoituksen katto näyttää?

FEIF. Tämä maa on varmaankin voittamaton.

SVEDENBORG. Joku suojeleekin kai sitä?

FEIF. Joskin me saamme linnoituksen, niin mitä se meitä auttaa? Tuntureita ei voi ampua, ja, sitä paitsi, asuuhan puoli kansaa merellä!...

SVEDENBORG. Kuningas näyttääkin pitävän sotaa vain jonkinlaisena askartelemisena, odottaessaan jotakin...

FEIF. Ja Görtz odottaa pääsevänsä ilmaretkelle! Kas, miten hän istuu — kanuunalla! Moni tahtoisista pistää tulen sytykkeeseen! — Ja pääkortteerissa odottavat maakreivi ja herttua valtaistuinta. Arvid

Horn odottaa maakreiviä ja vapautta. Gyllenberg odottaa herttuaa ja yksinvaltaa... Mutta mitä odottaa kuningas?

SVEDENBORG. Sanoppas se! — Katsos, miten hän makaa ja tuijottaa tuleen! Suuri rikas elämä kulkee ohi...

FEIF. On kulkenut ohi — suuren miehen!

SVEDENBORG. Suuri? Ei suuri! Voiko mitata ihmistä muutamilla niin pienillä sanoilla? — Onko Feif väsynyt?

FEIF. Väsyneitä olemme kaikki.

SVEDENBORG. Ehkäpä kyllä.

FEIF. Nyt on ensimmäinen adventti. Kohta tulee joulu.

SVEDENBORG. Ja uusi vuosi! — Görtz raukka!

FEIF. Hän pitää toista silmäänsä aivan kuin hän tähtäisi pyssyllä... Onpa merkillistä, että kuningasta viime vuosina ovat ympäröineet silmäpuolet.

SVEDENBORG. Eikö mitä!

FEIF. Onpa kyllä. Frölick, Müllern, Grothusen ja Görtz näkevät vain yhdellä silmällä.

SVEDENBORG. Olisipa naurettavaa, ellei tuossa piilisi salattua ajatusta.

FEIF. Hmh! Sattumusta!

SVEDENBORG. Ei, Feif... mutta sitä ette koskaan ymmärrä!

FEIF. Unia, Svedenborg, en minä ymmärrä!

SVEDENBORG. Hiljaa! Tuossa tulee suuria herroja...

FEIF (katsoo ympärilleen). Horn ja Gyllenberg!

(Horn ja Gyllenberg tulevat oikealta etualalle).

HORN (katsoo kuninkaaseen päin). Nukkuuko hän?

GYLLENBORG. Ei. Hänellä on silmät auki ja hän katsoo tuleen.

HORN. Gyllenberg! Me emme ole ystäviä, mutta isänmaan tähden täytyy meidän pitää yhtä.

GYLLENBORG. Aselepo, Horn! Kernaasti!

HORN. Ei ole mikään salaisuus, että kuninkaamme on ruumiillisesti ja henkisesti menehtynyt — kuten yhdellä sanalla sanotaan — loppu! Ja omituista on, ettei enää huomata hänen läsnäoloaan, eikä välitetä hänestä! — Kulkeneeko leirissä huhuja, en tiedä, mutta kaikkien kesken näkyy olevan hiljainen suostumus, että täällä täytyy tapahtua jotakin, että tänne olemme tulleet, mutta emme etemmäksi. Odotetaan salamaa taivaalta, ennettä, maanjäristystä — niin, onpa niitäkin, jotka ovat uneksineet — laukausta!... Ja tämä on, ilman säällistä syytä, itsekullekin niin selviytynyt, että pääkortteerissa seisovat hevoset satuloittuina ja kuriirit valmiina nousemaan selkään, lähteäkseen matkalle.

GYLLENBORG. Minne?

HORN. Tukholmaan, ymmärrettävästi! (Huomaa puhuneensa liikaa, luo Gyllenbergiin terävän katseen). Gyllenberg! Älkää käyttäkö väärin minun luottamustani!

GYLLENBORG. En mitenkään! Käteni, sydämeni! — Jatkakaa!

HORN (ihastuneena kaunopuheisuuteensa). Tuo mies, joka makaa tuolla, odottaa hautaustaan, sillä hän on kuollut, oli kerran kaitselmuksen mies ja menestys seurasi häntä niinkauvan kuin hän kulki vanhurskauden tietä. — Mutta kun hän kahdeksantoista vuotta takaperin tahtoi kulkea omia teitensä ja itse hallita ihmisten ja maitten kohtaloa silloin nipisti sallimus häntä korvasta ja rupesi sokkosille hänen kansansa!...

Ja nyt seisoo hän — tai makaa, musertuneena omaa itseään vastaan! Hän on heittänyt pois kahdeksantoista vuotta täyttääkseen valansa: Venäjän Pietari ja Puolan August pitää maasta

juuritettaman! Näitten kahden navan ympärillä on hänen elämänsä kiertänyt. Ja nyt: nyt hieroo hän sukulaisuutta Venäjän kanssa — toisena päivänä, ja ystävyyttä Puolan kanssa toisena — ja kaikkea tätä hommatakseen on hän makautunut Norjaan! Norjaan!...

Tämä paradoksi näyttää äärettömältä ilveilyltä. Hän tahtoi usuttaa Puolan Venäjää vastaan. Mutta sitten hajoitti hän Puolan ja työskenteli Venäjän kätyrinä! Tahtoi yhtä ja teki toista! Siten leikkii sallimus niiden kanssa, jotka tahtovat leikkiä sallimusta!

GYLLENBORG. Eikö Horn, joka on niin puhelias, koeta esittää kuninkaalle tuota?

HORN (tarkastaa Gyllenborgia ja jatkaa). En! Minä en tahdo puhua hänen kanssaan. Hän on häväissyt minua ja on minulle vastenmielinen.

GYLLENBORG. Mitä Horn syyttää näistä kuninkaan ja maan onnettomuuksista?

HORN. Yksinvaltaa, ymmärrettävästi.

GYLLENBORG. Yksinvalta ei ole niinkään huono, kun se vain tulee oikeihin käsiin! Mitä?

HORN. Minä en ymmärrä...

GYLLENBORG (kavalasti). Ettekö?

HORN. En ollenkaan!

GYLLENBORG. Yrittäkää! Onhan Hornilla hyvä ymmärrys!

HORN. Joku on sanonut minulle: ei pidä olla Gyllenborgin vihamies, mutta piru olkoon hänen ystävänsä!

GYLLENBORG. Horn kiroaa.

HORN. Gyllenborgin seurassa!

GYLLENBORG. Hyvässä seurassa voi tunnustaa väriä!

HORN. Minä en pelaa korttia!

GYLLENBORG. Tapaammeko Tukholmassa?

HORN. Sen lupaan!... Kun vain tämä näytelmä loppuu!... Sellainen kuningas!

GYLLENBORG. Vait!

HORN. Hän häpee Görtziä; ei tahdo puhua hänen kanssaan! Mutta ei uskalla antaa hänen mennä!

(Näyttämö valaistuu, linnoituksesta silloin tällöin heitetyistä tulipalloista.)

GYLLENBORG. Nyt aletaan taas kohta ampua!

HORN. Sepä hyvä!... Nyt hän liikahti.

(Horn ja Gyllenborg vetäytyvät perällepäin).

KUNINGAS (nousee sängystä. Ei huoli Hultmanin avusta. Menee näyttämölle ja tarkastelee linnoitusta. Lähestyy sitten Feifin pöytää ja istuu sinne. Väsynyt, välinpitämätön). Posti!

FEIF (antaa kirjeitä).

KUNINGAS (avaa niitä ja pysähtyy yhteen). Se on kurjaa!... Tuo hurja nainen, jonka isä tuli ammutuksi petturina laivan kavaltamisesta, on onnistunut vakuuttamaan Ranskan lähettilään... Eikö toisinaan tunnu aivan kuin valheella olisi suojelija! (Äänettömyys). Ja tässä! Katarina Leczinska väittää, että minä olen häntä kurittanut! (Äänettömyys). Ja prinsessa... koko matkan vain naisia!... Ne vihasivat minua sentähden, että minä en tahtonut tunnustaa heidän ylivaltaansa... Tämä on liikaa! (Äänettömyys). Tässä on hengenpelastaja! Kuuleppas Emanuel! Ajatteles, että minä päivittäin saan kirjeitä tuntemattomilta sotamiehiltä, jotka pyytävät rahaa sentähden, että ovat pelastaneet minun henkeni... Kun minä kuolen, kerskailee kai koko joukkio siitä, että ovat ottaneet minut hengiltä! (Lukee eteenpäin). Ei! Tämä on toki liikaa!... Kertomus Davidista, joka lähetti Urian sotaan... Uria on Emanuel!... Huh! (Käärii kirjeet palloksi). Koko elämä on aivan kuin tämä pallo, kudottu valheista,

erehdyksistä, väärinymmärryksistä! Hyi saakeli! — Anteeksi, että kirosin! (Heittää pallon läheiseen tuleen). (Äänettömyys). En voi taistella valhetta ja valheen isää vastaan... Oma sisarenikin... (Äänettömyys). En ollut mikään enkeli, mutta noin helvetin musta en kai sentään ollut! Antaa joukkojen iloita! Sapatti loppui kello kuusi. (Sarabandia soitetaan). Kuka soittaa minun sarabandiani?... Joku on tuolla vallihaudassa?... Tule esiin, soittaja!

KÄÄPIÖ (tulee).

KUNINGAS. Luxembourg! Ei! Missä ihmeessä sinä olet ollut? Mitä? Sinä karkasit minulta Stralsundin jälkeen!

KÄÄPIÖ (polvillaan). Majesteetti, minä en karannut, minut eroitettiin...

KUNINGAS. En minä! Useasti olen sinua kysynyt, mutta silloin oli niin kiire! — Oletko luullut, että minä hylkäsin sinut?

KÄÄPIÖ. Olen, Majesteetti...

KUNINGAS. Siinä näet! — Kuitenkin olet luullakseni kierrellyt ympäri ja panetellut minua — ehkäpä vielä panit toimeen ilkeävaltaisuudet minun asunnossani Lundissa?

KÄÄPIÖ. Armoa!

KUNINGAS. Se on kurjaa! — Mene nyt kuormastoon soittamaan, pikku lurjus!... Syllogismus perversicus: Minä en ole sinua karkottanut ja kuitenkin panettelet sinä minua! — Mars!

KÄÄPIÖ (yrittää puhua).

KUNINGAS. Ei! Sinä et saa puhua! Mars!

KÄÄPIÖ (menee taustalle).

KUNINGAS (Svedenborgille). Sellainen on elämä; millainen on kuolema?

SVEDENBORG. Luonto ei tee mitään hyppäyksiä.

KUNINGAS (katselee ympärilleen). Ammutaanko linnoituksesta, vai mikä suhisee korvissa?

SVEDENBORG. Yötuuli kai...

KUNINGAS. Nyt rikkui lyhdyn lasi... Kyllä kai ammutaan...

SVEDENBORG. Pitäisihän sen kuulua!

KUNINGAS (nousee tuskallisena). Luulenpa — että tekisi mieleni saada lasi viiniä! — Hultman!... Kas niin, nyt hän on poissa, kun häntä tarvittaisiin!... Ei, älä mene Feif!... Anna olla!...

AJUTANTTI (tuo kirjeen).

KUNINGAS (lukee ja masentuu; menee Görtzin luo, jolle näyttää kirjettä ja jättää sen).

GÖRTZ (tekee toivottomuutta osoittavia liikkeitä).

(Äänettömyys).

KUNINGAS (Svedenborgille). Hyvää yötä, Emanuel! Nyt menen ryntäämään!

SVEDENBORG. Majesteetti, taivaan nimessä...

KUNINGAS. Hyvää yötä!

(Tervehtii kädellään ja menee perälle oikealle ulos).

SVEDENBORG (Görtzille). Mitä se oli?

GÖRTZ. Minä en voi sitä sanoa!

(Häntä ahdistetaan kysymyksillä).

SVEDENBORG (menee Feifin luo). Mitä luulee Feif?

FEIF. Jotakin on taas hullusti!

SVEDENBORG. Mutta mitä?

FEIF. Kas nyt! Heti kun hän kääntää selkensä, hajoaa kaikki! — Katsos vaan! Kuorma-ajureita ja kulkureita! Valtioneuvoksia ja kenraaleja!

SPARRE (ajutantin luo). Missä on kuningas?

AJUTANTTI. Hän meni tuonne ylös etummaiseen juoksuhautaan!

SPARRE. Herra Jumala!

(Menee oikealle).

DE LA GARDIE (ajutantin luo). Onko kuningas mennyt?

AJUTANTTI. Kuningas meni etummaiseen vallihautaan valmistamaan...

DE LA GARDIE. Mutta ammutaanhan linnoituksesta!

(Ulos oikealle).

MÖRNER (tulee). Missä, Jumalan nimessä, kuningas on?

AJUTANTTI. Hän on etummaisessa juoksuhaudassa! (Linnoituksesta ammuttu tulikuula valaisee taustan. Nyt näkyy kuningas juoksuhaudassa, viitaten keltaisella hansikkaallaan alaspäin). Tuolla näkyy kuningas!

MÖRNER. Taivaan Jumala armahtakoon meitä!

(Pois).

FEIF. Näetkö häntä?

SVEDENBORG. Näen. Hän makaa polvillaan, aivan kuin rukouksessa!

FEIF. Rukouksessa? Mitä etsii hän tuolta ylhäältä?

SVEDENBORG. Mitä hän etsii?... Tuo omituinen mies!

FEIF. Oletko milloinkaan ymmärtänyt hänen kohtaloansa?

SVEDENBORG. En. Emmekä saakaan sitä ymmärtää! En ole milloinkaan ymmärtänyt yhtään ihmiskohtaloa, en edes vähäpätöistä omaani.

FEIF. Huomaatko, että me seisomme puhumassa aivan kuin kuolleesta miehestä?

SVEDENBORG. Hän on kuollut!

(Tulipallo valaisee näyttämön ja sammuu pamahtaen. Näyttämöllä vallitsee kuolemanhiljaisuus ja kaikki katsovat linnoitusta kohden. Mies ja Tyytymätön seisovat vaanien Görtziä.).

FEIF. Nyt tunnen minäkin, että me odotamme jotakin.

SVEDENBORG. Ei kuitenkaan rynnäkköä?

FEIF. Ei!

SVEDENBORG. Tapahtukoon Jumalan tahto!

(Äänettömyys).

ÄÄNI (ylhäältä). Kuningas on ammuttu!

ÄÄNI (alhaalta). Kuningas on ammuttu!

MERIMIES. Ruotsin kaikkein suurin kuningas on kuollut! Jumala meitä armahtakoon!

MIES. Onko konna kuollut?

TYTYMÄTÖN. On kuollut! Ja nyt annan minä hänelle anteeksi!

MIES. Ajatteles! Minä en voinut olla oikein vihainen sille miehelle!

Helvetinmoinen mies kaikissa tapauksissa!

SVEDENBORG. Jumala olkoon hänen sielulleen armollinen! — Mutta mistä tuli tuo kuula?

FEIF (viittaa linnoitukseen päin). Tuolta ylhäältä!

SVEDENBORG (viittaa taivaaseen). Tuolta ylhäältä!

FEIF. Uskokaamme niin!

SVEDENBORG. Ja jos se ei sieltä tullut, niin olisi sen pitänyt tuleman sieltä!

(Kaikki hajaantuu. Mies ja Tyytymätön hyökkäävät Görtzin kimppuun ja raastavat hänet ulos. Kaikki ryntäävät sekasorrossa ulos. Leiritulet sammuvat. Soihdut ja lyhdyt viedään ulos. Näyttämöllä tulee pimeä. Mutta nyt näkyy iso lyhty ylhäällä vallihaudassa.)

ESIRIPPU.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KAARLE XII: VIISIKUVAELMAINEN NÄYTELMÄ ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You

can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.

- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.